

VANTAAN KAUPUNKI TALOUSSUUNNITELMAN LAADINTAOHJE 2021-2024

Kaupunginhallitus 15.6.2020

Sisällys

1	Taloussuunnitelman 2021–2024 valmistelun lähtökohdat	1
1.1	Taloussuunnitelman lähtökohdat koronatilanteessa	1
1.2	Vantaan organisaatio 1.1.2020 alkaen.....	1
1.3	Taloussuunnitteluprosessi	1
1.4	Toimintaympäristön muutokset	4
1.4.1	Väestöennuste	4
1.4.2	Yleiset talousnäkymät	4
1.4.3	Kuntatalouden kehitys	5
1.5	Taloussuunnitelman laadintaa ohjaavia periaatteita	6
1.5.1	Taloussuunnitelman laadinnan lähtökohdat	6
1.5.2	Talousarvion ja -suunnitelman laadintaa sekä seuranta koskeva lainsäädäntö	6
1.5.3	Toimintaa kuvaavien tietojen avaaminen julkisiksi	7
1.5.4	Toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittäminen	7
1.6	Riskienhallinta	8
2	Valtuustokauden strategian 2018–2021 toteuttaminen	9
2.1	Strategiatyön malli	9
2.1.1	Raportointi ja seuranta	10
2.1.2	Strategiaa toteuttavat ohjelmat	10
2.1.3	Strategiateemat	11
2.1.4	Kaupunkitasoiset kärkihankkeet.....	11
2.2	Sitovat tavoitteet	11
2.3	Toimialojen tavoitteet.....	12
2.4	Toiminnan kuvaus ja toimintaympäristön muutokset.....	12
2.5	Laadunarviointi ja kehittäminen	13
2.6	Yhteenvedo toimialojen käyttötalousosan sisällöstä	13
3	Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laadintaohje 2021-2024.....	14
3.1	Suunnitelman lähtökohdat ja tarkoitus	14
3.2	Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laatiminen ja kokoaminen	14
3.2.1	Henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman laatiminen.....	15
3.2.2	Koulutussuunnitelman laatiminen.....	15
3.2.3	Suunnitelmien kokoaminen ja käsittely	16
3.2.4	Suunnitelmien seuranta sekä tehtäviin ja virkoihin liittyvät muutokset	17
3.3	Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman tietopohja	17
4	Taloussuunnitelman ja talousarvion laadinta ja perustelut	18
4.1	Toiminta ja talous.....	18
4.2	Käyttötalousosan budjetointiperiaatteet ja sisältö	19
4.2.1	Talousarvion tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavat tunnusluvut	20

4.2.2	Käyttötalouden budjetointiohjeet	20
4.2.3	Sisäinen vuokra ja toimitilojen tarkistaminen	23
4.2.4	Projektien budjetointi ja seuranta	24
4.2.5	Suunnitelman mukaiset poistot	24
4.2.6	Arvonlisävero	25
4.2.7	Taloussuunnitelmavuosien 2022–2024 budjetointi	25
4.2.8	Toimialojen taloussuunnitelmien tarkistaminen	25
4.3	Investoinnit	26
4.3.1	Investointiosan hankeryhmät	26
4.3.2	Toimitilainvestointien valmistelu.....	27
4.4	ICT-investointien sekä tietohallinnon käyttötalouden talousarvioesityksen valmistelu	28
4.5	ICT -investoinnit	29
4.6	Käyttötalous	29
4.7	Tukea valmisteluun ICT-asiakkuuspäälliköiltä ja palvelupäälliköiltä.....	30
5	Liikelaitoksen talousarvion ja -suunnitelman valmistelu	30
6	Konserni kunnan talousarviossa	31
6.1	Konsernin vastuut ja velvoitteet	32
6.2	Tytäryhteisöille asetettavat tavoitteet	32
7	Budjetointijärjestelmä	33
7.1	Järjestelmän rakenne.....	33
7.2	Suunnitteluhierarkian ylläpito	34
7.3	Talousarvioprosessin päävaiheet SAP järjestelmässä.....	34
8	Liitteet	35

Lisätietoja:

- Luku 3: Christa Salovaara 050 318 1585 ja Antti Torkkeli 050 318 1586
- Käyttötalousosa: Teija Oras 050 314 5084 ja Päivi Kandolin 040 626 7613
- Sisäisen vuokran budjetointi: Kts. luku 5.2.3
- Käyttäjäpalvelujen (ateria-, siivous-, vahtimestari- ja turvallisuuspalvelut) budjetointi: Sirpa Viinikari-Kauria 043 826 6495
- Toimitilainvestoinnit sekä investointien käyttötalousvaikutukset: Risto Adler 050 302 2919
- Tietojärjestelmähankkeet: Jarkko Karjalainen 043 825 6305
- SAP budjetointijärjestelmä: Seppo Nurmi 050 314 5447

1 Taloussuunnitelman 2021–2024 valmistelun lähtökohdat

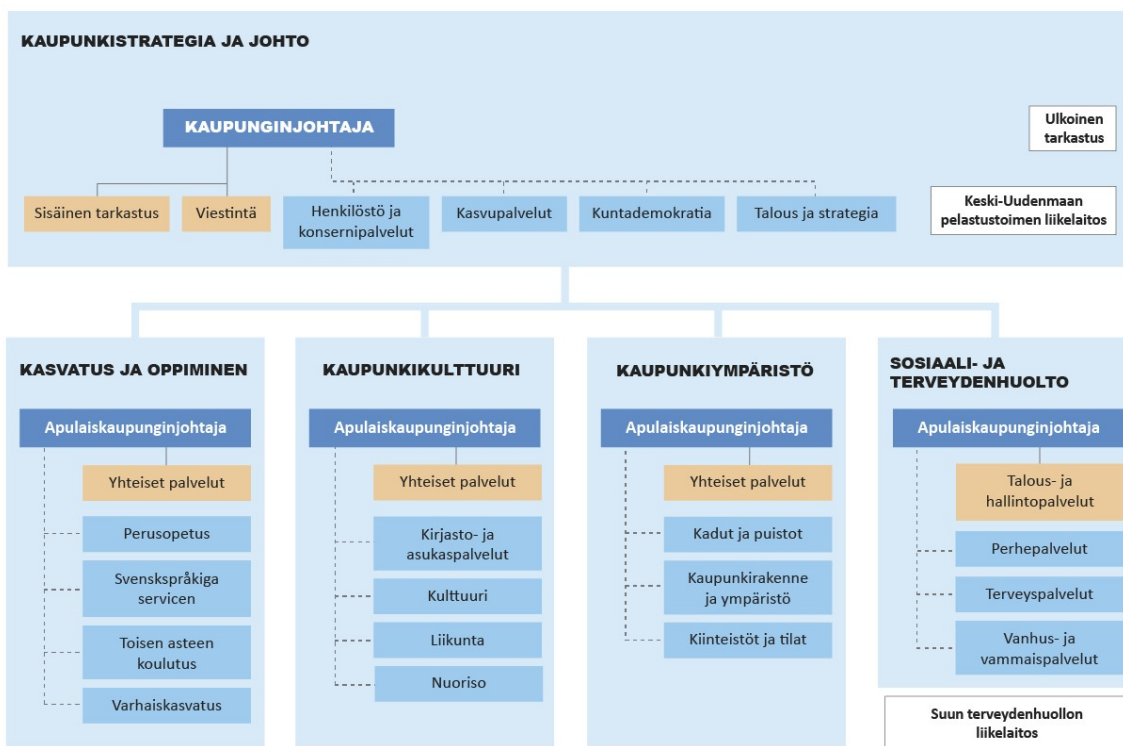
1.1 Taloussuunnitelman lähtökohdat koronatilanteessa

Taloussuunnitelman laadintaohje on rakennettu edellisten vuosien kaltaisen aikataulun ja ohjeistuksen mukaisesti. Tämänhetkinen taloudellinen tilanne on kuitenkin erittäin haasteellinen ja epävarma johtuen koronaviruksen aiheuttamista poikkeusolosuhteista. Tilanne heijastuu voimakkaasti myös taloussuunnitelman laadintaan aiheuttaen paljon epävarmuutta. Taloussuunnitelman laadinnassa onkin varauduttava muutoksiin niin aikatauluissa kuin annettavissa ohjeiden tarkennuksissa.

1.2 Vantaan organisaatio 1.1.2020 alkaen

Taloussuunnitelma 2021–2024 laaditaan voimassa olevan organisaation mukaisille palvelualueille.

Vantaan kaupungin toimialat, palvelualueet ja yhteiset palvelut

1.3 Taloussuunnitteluprosessi

Talousarvioprosessin käynnistyessä keväällä 2020 on palvelualueiden alla olevat organisaatiohierarkiatasot päivitetty. Käyttösuunnitelmiin 2020 on tehty lopulliset organisaatiomuutokseen liittyvät määrärahoja koskevat sitovuustasomuutokset, jotka kaupunginvaltuusto hyväksyi 23.3.2020 kokouksessaan. Lautakunnat ovat hyväksyneet uuden käyttösuunnitelman, joka sisältää sitovuustasomuutosten lisäksi myös mahdolliset siirrot ja muutokset toimialan palvelualueiden välillä.

Vuosikello 2020

Alla on listattu taloussuunnitelman 2021–2024 laadintaprosessin keskeiset päivämäärät. Yksityiskoh-
tainen listaus prosessin valmisteluakataulusta on liitteessä 1.

	<u>Pvm</u>
Maaliskuu	
Kaupunginvaltuuston iltakoulu; toimintaympäristöanalyysit toimialoittain	12.3.2020
Huhtikuu	
Toimialojen kehysneuvottelut	
Kaupunkistrategian ja johdon toimiala	21.4.2020
Sosiaali- ja terveystoimen toimiala	22.4.2020
Kasvatuksen ja oppimisen toimiala	23.4.2020
Kaupunkikulttuurin toimiala	27.4.2020
Kaupunkiympäristön toimiala	29.4.2020
Toukokuu	
Kaupunginvaltuuston selostustilaisuus; kehysten esittely	14.5.2020
Kaupunginvaltuuston lähetekeskustelu	18.5.2020
Kesäkuu	
Kaupunginhallitus; kehyspäättös	1.6.2020
Kaupunginhallitus; taloussuunnitelman laadintaohjeen käsittely	15.6.2020
Kaupunginvaltuusto; kh:n kehyspäättös tiedoksi	15.6.2020
Elokuu	
Kaupunginvaltuuston seminaari (2 päivää)	14. ja 17.8.2020
Toimialojen budjettineuvottelut (sis. alustavat toimialan talousarviotekstit)	
Kaupunkistrategian ja johdon toimiala	18.8.2020
Kasvatuksen ja oppimisen toimiala	19.8.2020
Kaupunkikulttuurin toimiala	20.8.2020
Kaupunkiympäristön toimiala	20.8.2020
Sosiaali- ja terveystoimen toimiala	21.8.2020
Syyskuu	
Lautakuntakäsittelyt, viikko 37-38	8.-15.9.2020
Toimielimen talousarvioesityksen tekstit ja tunnusluvut sekä talousarviokir- jan investointiosan materiaalit talousohjaukseen	17.9.2020
Kaupunginvaltuuston iltakoulu; investointiohjelma, yhtiöesittelyt	24.9.2020
Lokakuu	
Kaupunginjohtajan talousarvioesitys (YTR, lehdistö, TS-info 1)	5.10.2020
TS-info 2; toimialojen TS-esitykset	8.10.2020
Valtuustoryhmät palauttavat talousarviota koskevat selvityspyynnöt	14.10.2020
Toimialojen vastaukset selvityspyyntöihin julkaistaan Extranetissä	20.10.2020
Valtuustoryhmät palauttavat muutosesitykset talousarvioon (korilista)	25.10.2020
Koonti muutospyyntöistä lähetetään neuvottelijoille (korilista)	27.10.2020
Kommentit korilistan muutospyyntöistä toimialoilta taloussuunnitteluun	30.10.2020
Marraskuu	
Valtuustoryhmien välinen TS-neuvottelu ja kaupunginhallituksen talousar- vioesitys	2.11.2020
Kaupunginvaltuusto; TS 2021–2024 päätös, veroprosenttipäätökset	16.11.2020
Joulukuu	
Käyttösuunnitelmat ja työohjelmat 2021 käsitelty lauta- ja johtokunnissa	31.12.2020

1.4 Toimintaympäristön muutokset

1.4.1 Väestöennuste

Väestöennuste laaditaan vuosittain. Sitä tehtäessä otetaan huomioon edellisten vuosien väestökehitys ja arvioidaan tulevan kehityksen suuntaa. Koko kaupungin tasolla ennuste ulottuu vuoteen 2045 ja kaupunginosatasolla vuoteen 2030. Väestöennuste tehdään sen jälkeen, kun Kaupunkiympäristön toimiala on valmistellut asuntorakentamisennusteen ja kaikki vuotta 2019 koskevat väestörakenne- ja väestömuutostiedot on saatu Tilastokeskuksesta.

Väestöennuste antaa kehitysnäkymän, jonka avulla toimialat voivat mitoittaa palvelunsa ja niiden vaatimat kustannukset kaupungin taloussuunnitelmassa ja varautua myös suunnitelmaa pidemmällä aikavälillä väestörakenteessa ja -määrässä tapahtuvien muutosten edellyttämiin kustannusmuutoksiin. Väestöennusteen keskeisimmät taulukot ovat käytettävissä heinäkuussa. Väestöennustejulkaisu kokonaisuudessaan on käytettävissä elo-syyskuussa osoitteessa:

http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset/vaesto_ja_ennuste

Vuoden 2021 talousarviota ja vuosien 2021–2024 taloussuunnitelmaa laadittaessa otetaan lisäksi huomioon kunnassa asuvan ruotsinkielisen väestön määrä ja ikärakenteen kehitys siten kuin se on ennustettu "Vantaan väestöennuste 2018. Ruotsinkielisen väestön ennuste" -raportissa, ja vieraskielisen väestön määrä, ikärakenteen ja kieliryhmittäisen rakenteen kehitys siten kuin se on ennustettu "Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2018–2035" -raportissa. Molemmat raportit ovat käytettävissä samassa osoitteessa kuin yleinen väestöennustekin.

1.4.2 Yleiset talousnäkymät

Taloukasvu hidastui selvästi jo vuoden 2019 aikana. Koronakriisin myötä kansantalous on kuitenkin keväällä joutunut nopeasti etenevään taantumaan. Valtionvarainministeriön huhtikuussa julkaisema talouskatsaus arvioi perusskenaariossaan talouden supistuvan 5,5 prosenttia vuoden 2020 aikana. Useiden tutkimuslaitosten, Suomen Pankin ja kansainvälisten järjestöjen ennusteissa on mukana myös skenaarioita, joissa talous supistuisi vielä tuotakin enemmän, jopa 9–13 prosenttia. Talouden odotetaan valtiovarainministeriön perusskenaariossa toipuvan siten, että bruttokansatuote kasvaa 1,3 prosenttia vuosina 2021 ja 2022. Sulkutoimien pitkittyessä tai toistuessa talouteen syntyy yritysten konkurssien ja pitkittyvän työttömyyden vuoksi pitkäkestoisia, kasvua ja toipumista hidastavia vaurioita. Tällöin myös tulevien vuosien kasvuprosentit voivat jäädä perusskenaariota vaatimattommiksi, vuoden 2021 osalta jopa negatiivisiksi.

Talouden taantuma tuntuu kaikilla talouden sektoreilla. Eniten supistuu vientikysyntä. Maailmatalouden kasvun oletetaan kääntyvän kuluvana vuonna kokonaisuudessaan negatiiviseksi (-2 prosenttia) ja kansainvälisen kaupan odotetaan supistuvan vielä enemmän, -5 prosenttia. Nämä tekijät vaikuttavat myös Suomelle keskeisten viennin kohdemaiden talouteen ja suomalaistuotteisiin kohdistuvaan kysyntään. Kotimaassa niin ikään yksityinen kulutus ja yksityiset investoinnit supistuvat merkittävästi. Suurimmat vaikutukset näkyvät talouden sektoreista yksityisissä palveluissa, teollisuudessa ja rakentamisessa. Sulkutoimien aikana majoitus-, ravitsemus- ja matkailuala kuten myös kulttuuriala ovat käytännössä kokonaan pysähdyksissä. Kauppa, niin vähittäis- kuin tukkukauppakin, selviävät vähemmällä. Perusskenaariossa lyhytkestoisen kriisin ei odoteta rikkovan talouden tuotantorakenteita ja talouden odotetaan palaavan vuosina 2021–2022 kriisiä edeltävälle kasvu-uralle. Talouden toipumisen

odotetaan alkavan maailmankaupan kasvun vetämänä vientivetoisesti ja laajenevan työllisyyden paraneamisen myötä kotimaiseen kulutuskysyntään. Mikäli kriisi pitkittyy, toipumisoletusta vuosille 2021–2022 on pidettävä liian optimistisena.

Julkisen talouden alijäämä ja velka kasvavat nopeasti kuluvana vuonna. Kriisin vaikutukset julkiseen talouteen tulevat sekä tulo- että menopuolen kautta. Kriisi vähentää verotuloja ja kasvattaa julkisia menoja. Menojen kasvusta osa tulee niin sanottujen automaattisten vakauttajien kautta, esimerkiksi työttömyyskorvausmenojen kasvun muodossa, ja osa päätösperäisten toimien seurauksena. Jälkimmäisistä esimerkkinä käyvät yrityssectorille kohdistuvat suorat tukitoimet. Julkisen talouden alijäämä kasvaa kuluvan vuonna valtionvarainministeriön huhtikuisen ennusteen mukaan 16,6 miljardiin euroon mikä vastaa 7,2 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämäkin ennakoitu alijäämän taso voi osoittautua liian alhaiseksi. Peruskenaarionkin mukaan julkisen velan BKT-osuus nousee vuonna 2024 jo 80 prosentin tasolle. Valtionhallinnon ohella kuntien taloustilanne kiristyy entisestään ja toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi mm. toimintaa tehostamalla ja tulopohjaa vahvistamalla tulevat ajankohtaisiksi. Jo lähtökohtaisesti haastava julkisen talouden rahoitusasema muuttuu kaiken kaikkiaan vieläkin haasteellisemmaksi vuosikausiksi eteenpäin.

1.4.3 Kuntatalouden kehitys

Kuntatalous (kunnat ja kuntayhtymät) jatkoi heikkenemistään vuonna 2019 melko voimakkaasti. Kuntatalouden toimintakate heikkeni noin 1,3 mrd. euroa ja vuosikate noin 0,4 mrd. euroa. Kuntatalouden vuosikate (2,3 mrd. euroa) ei riittänyt kattamaan poistoja ja arvonalentumisia (2,9 mrd. euroa) eikä nettoinvestointeja (4,1 mrd. euroa). Kuntatalouden vuosikatteen heikkenemisen taustalla oli ennen kaikkea toimintakulujen voimakas kasvu ja verotulojen maltillinen kehitys. Kuntien verotulot kasvoivat lähes 600 milj. euroa ja valtionosuudet noin 180 milj. euroa edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2019 kuntien verotulojen kehitys oli poikkeuksellista, kun kuntien verokertymää pienensivät tulorekisterin käyttöönotosta johtuneet ongelmat ja muutokset ennakonpidätystavassa. Ennakonpidätystavan muutoksesta johtuen kunnallisveroja siirtyi noin 250 milj. euroa tilitettäväksi vuonna 2020. Vuotta 2019 on yleisesti pidetty kuntatalouden ns. mustana vuotena. Koronakriisi tulee vuonna 2020 vaikuttamaan vielä näiden kuntatalouden rakenteellisten ongelmien päälle.

Koronavirusepidemian vaikutukset kuntatalouteen, julkiseen talouteen kokonaisuutena sekä kansantalouteen ovat merkittäviä. Koronakriisi vaikuttaa kuntatalouteen suoraan erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvun kautta. Sulkutoimet puolestaan vähentävät kuntien vero- ja maksutuloja. Valtiovarainministeriön alustava arvo vaikutuksesta kuntatalouteen on 1,6–2, mrd euroa vuonna 2020, josta verotulojen vähentymisen osuus on noin 75 prosenttia.

Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteen oletuksena on, että kyse on talouden kanalta lyhytaikaisesta shokista, jonka jälkeen talous palaa vähitellen aiemmalle kehitysuralleen. Ennusteeseen liittyvä epävarmuus on tässä tilanteessa kuitenkin poikkeuksellisen suuri. Kuluvana vuonna kuntatalouden toimintakuluja kasvattavat koronavirusepidemian lisäksi rakenteelliset ongelmat. Väestön ikääntyminen lisää julkisia menoja ja heikentää talouden kasvupotentiaalia ja verotulojen kasvua. Kunta-alan työsopimusneuvottelut ovat vielä kesken, mutta odotettavissa että sopimuksen syntyessä palkkasumma kasvaa jo vuonna 2020. Lomarahaleikkauksen päättymisen nostaa myös työvoimakustannuksia vuonna 2020.

Kuntatalouden toimintamenojen kasvun arvioidaan hidastuvan 2,4 prosenttiin vuonna 2021, kun koronapandemian hoitoon vaadittavat lisäpanostukset poistuvat. Riskinä kuitenkin on, että kuluvalta vuodelta siirtyy terveydenhuollossa hoitojonoja etenkin ensi vuodelle. Vuosina 2022–2024 toimintamenot kasvavat keskimäärin 3,1 prosenttia vuodessa. Toimintamenoja kasvattavat väestön ikäänty-

misestä johtuva palvelutarpeen kasvu ja kuntien laajenevat tehtävät. Kehitysurassa investointien oletetaan pysyvän melko korkealla tasolla, mutta vilkkaimman sairaalarakentamisen arvioidaan hieman hiipuvan kehitysuran loppuvuosina. Kuntatalouden investointipaineiden arvioidaan pysyvän kuitenkin jatkossakin mittavina, sillä käynnissä olevat rakennushankkeet ovat monivuotisia. Lisäksi investointipaineet pysyvät merkittävinä muun muassa rakennuskannan iän ja väestön muuttoliikkeen vuoksi.

1.5 Taloussuunnitelman laadintaa ohjaavia periaatteita

1.5.1 Taloussuunnitelman laadinnan lähtökohdat

Taloussuunnitelman 2021–2024 keskeisenä lähtökohtana on 11.12.2017 kaupunginvaltuustossa hyväksytty Vantaan kaupungin valtuustokauden strategia 2018–2021. Kehyksen lähtökohtana ovat valtuuston määrittelemät käyttötalouden ja investointien kasvun linjaukset. Niiden mukaan käyttötalousmenot voivat nousta vuosittain enintään 1,5 prosenttia toimintaympäristömuutokset kuten inflaation ja väestönkasvun muutokset huomioiden ja valtuustokauden investointien enimmäismäärä on 500 miljoonaa.

Taloussuunnitelman laadinnan kehysvaihetta on jouduttu valmistelemaan poikkeuksellisissa olosuhteissa koronavirusepidemian vuoksi. Koronakriisi vaikuttaa erittäin negatiivisesti Vantaan talouteen kunnallis- ja yhteisöverojen romahtaessa suhteessa aiempiin ennusteisiin sekä maksu- ja myyntitulojen laskiessa. Lisäksi terveydenhuollon menot, työllisyyden hoidon menot ja joukkoliikenteen kustannukset kasvavat. Epidemian kesto ja sen talousvaikutukset ovat vielä hyvin epäselvässä tilanteessa. Myös valtion myöntämä lisätuki kuntatalouteen vuotta 2021 ja tulevia vuosia koskien on päättämättä. Kehys on tämän vuoksi tehty vain tiedossa olevien valtion päätösten pohjalta ns. teknisenä kehysenä.

Koronakriisin aiheuttamat negatiiviset talousvaikutukset heijastuvat voimakkaasti kaupungin talouteen tulevina vuosina yleisen talouskasvun ja verotulokertymien heikentyessä. Vuosien 2020 ja 2021 heikko verotulokehitys jättää kaupungin tulotasoon merkittävän kuopan verotulojen kehittyessä aiempaa alemmalla kasvu-uralla, jota hyväkään talouskehitys ei pysty tulevina vuosina kovin nopeasti täyttämään pienemmästä verotulokertymän lähtötasosta johtuen. Koronaepidemia aiheuttaa Vantaalle pitkäkestoisen talouden tasapainottamisen haasteen ja tätä työtä varten on kaupungissa päätetty valmistella tuottavuus- ja kasvuohjelma vuoden 2020 loppuun mennessä.

Taloussuunnitelma laaditaan luvussa 1.2 esitetyn organisaation mukaisille toimialoille, palvelualueille, ja yhteisille palveluille. Kaupunginhallitus on 1.6.2020 kokouksessaan päättänyt hyväksyä vuoden 2021 talousarvion käyttötalouden ja investointien laadintakehyksen. Kehyspäätos on tehty toimialoille käyttötalouden osalta toimintatuottojen ja -menojen sekä investointien osalta. Toimialojen tulee laatia taloussuunnitelmansa tämän kehyspäätoksen linjausten mukaisesti.

1.5.2 Talousarvion ja -suunnitelman laadintaa sekä seurantaa koskeva lainsäädäntö

Kuntalain (410/2015) mukaan kunnan on laadittava kuntastrategia, jossa päätetään kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista ja joka ohjaa taloussuunnitelman ja talousarvion laatimista. Talousarvion ja taloussuunnitelman tulee siten kytkeytyä kuntastrategiaan. Kuntalaissa painotetaan yleisesti kuntakonsernin kokonaisuutta. Uudistetun kuntalain tavoitteena on ollut luoda kokonaisvaltainen näkökulma kunnan toimintaan, jolloin taloudellisen tilanteen arvioimisessa tulisi näkyä peruskunnan talouden lisäksi selkeästi myös kunnan toiminta ja vastuut kuntakonsernina ja kuntayhtymissä.

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet.

Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla mahdollinen alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot ja siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota. Toimielin ei saa ylittää talousarviossa sille asetettua määrärahaa. Muutoksista talousarvion sitoviin eriin päättää valtuusto, muutokset on esitettävä valtuustolle talousarviovuoden aikana.

Talousarviossa esitettyjen tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumista seurataan vuosikolmanneksittain kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle laadittavissa osavuosikatsauksissa. Lisäksi taloussuunnittelu kokoa kuukausittain talousraportin kaupungin johdolle ja kaupunginhallitukselle (sis. kaupunki- ja toimialatasot). Kuukausiraportoinnin aikatauluista ja erityisistä raportoinnissa huomioitavista asioista tiedotetaan taloussuunnittelun Intrasivustolla.

Kuntalain 113 § mukaan kunnanhallituksen on laadittava tilikaudelta tilinpäätös. Tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus. Talousarvion toteutumisvertailu antaa tietoja kunnan varainkäytöstä kunnan päättäjille, asukkaille ja sidosryhmille. Toteutumisvertailu toteutetaan sillä tarkkuustasolla, jolla valtuusto on määrärahat ja tuloarviot eri toiminnoille hyväksynyt. Kunnan tilinpäätöksestä säädetään kuntalain lisäksi kirjanpitolaissa. Kirjanpitolain säännösten soveltamisesta antaa ohjeet kirjanpitolautakunnan kuntajaosto.

1.5.3 Toimintaa kuvaavien tietojen avaaminen julkisiksi

Toimialojen toiminnan lähtökohtana ovat avoimuuden ja läpinäkyvyyden periaate ja avoimien rajapintojen käyttö. Toimintaa kuvaavat tiedot avataan julkisiksi siltä osin kuin tietosuoja- ym. lait sen sallivat. HRI (Helsinki Region Infoshare) -palvelussa on avattu kaupungin ostolaskut vuodesta 2012 alkaen sekä tilinpäätökset, talousarviot ja investointisuunnitelmat vuodesta 2011 alkaen. Toimialat edistävät omalta osaltaan palveluja koskevien tietojen avaamista HRI-palvelussa.

1.5.4 Toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittäminen

Toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittäminen Vantaan kaupungin päätöksenteossa ja palveluissa

Toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus tarkoittavat sitä, että päätöksenteossa ja palveluissa kiinnitetään huomiota sukupuolten (nainen, mies, muu) tasa-arvon ja kaikkien ihmisten yhdenvertaisuuden (ikä, alkuperä, kieli, vakaumus, perhesuhteet, terveydentila jne.) toteutumiseen tasa-arvolain

(609/1986) ja yhdenvertaisuuslain (1325/2014) vaatimalla tavalla. Omassa toiminnassa ei saa olla välitöntä tai välillistä syrjintää ja lisäksi viranomaisten tulee edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti kaikessa toiminnassaan.

Tämänhetkisessä talousarviotyössä on huomioitava erityisesti kaksi asiaa:

1. Vantaan kaupunkitasoinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma (kaupunginhallitus 14.11.2016 § 8).

Kaupunkitasoinen suunnitelmakokonaisuus ja muita tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasiakirjoja löytyy osoitteesta https://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/talous_ja_strategia/strategia/tasa-arvo_ja_yhdenvertaisuus.

2. Sukupuolitietoisien budjetoinnin kehittäminen

Sukupuolitietoinen budjetointi tarkoittaa sitä, että sukupuolen merkitys ja tasa-arvon edistäminen integroidaan talousarviovalmistelun kaikkiin vaiheisiin. Sukupuolen lisäksi mukaan tarkasteluun voi ottaa samanaikaisesti muitakin asiaan liittyviä perusteita, esimerkiksi iän tai alkuperän (ks. yhdenvertaisuuslain 8 §).

Vantaalla toteutettiin vuonna 2018 sukupuolitietoisien budjetoinnin pilotti kaupunginkirjastossa (sitova tavoite 26/2018). *Tilauksessa tasa-arvo -raportti* sisältää kevyen mallin, jota soveltaen kaikki palvelut voivat aloittaa sukupuolitietoisien budjetoinnin kehittämisen (raportin luku 6.4, ks. linkki edellä).

Kaupungin johtoryhmä 25.2.2019 päätti, että pilotointia jatketaan siten, että *”jokaisen toimialan tulee miettiä vähintään yksi pilottikohde sukupuolitietoiselle budjetoinnille vuodelle 2020; tämän jälkeen arvioidaan, millä aikataululla jatketaan kohti kaupunkitasoista sukupuolitietoista budjetointia”*.

Pilotit ovat suun terveydenhuolto, hankinta, maahanmuuttajien osaamiskeskus, ruotsinkieliset palvelut, joukkoliikenne sekä aikuisopisto.

Pilottien vastuutahojen tulee huolehtia, että kukin toimiala saa talousarviotyössä tietoa pilotista ja sen etenemisestä. Pilotit viedään esittelyyn kaupungin johtoryhmään vuonna 2020 linjauksen saamiseksi sukupuolitietoisien budjetoinnin edistämisestä kohti kaupunkitasoista toimintaa.

Toimialat esittelevät sukupuolitietoisien budjetoinnin pilottiensa etenemistä kevään 2020 kehysneuvotteluissa.

Lisätietoja toiminnallisesta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöstä antaa kuntademokratian palvelualueen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelija.

1.6 Riskienhallinta

Vantaan kaupungissa riskien arvioinnin tavoitteena on tunnistaa ja arvioida tilanteet, tapahtumat tai tapahtumaketjut, jotka voivat estää saavuttamasta asetettuja tavoitteita, uhata toiminnan jatkuvuutta, aiheuttaa henkilövahinkoja tai omaisuuteen kohdistuvia menetyksiä tai vaikuttaa negatiivisesti organisaation julkisuuskuvaan sekä maineeseen. Merkittävimmiä tunnistetuille tai muutoin toiminnan kannalta keskeisille riskeille määritetään hallintatoimenpiteet ja toimenpiteiden toteutukselle vastuutahot sekä aikataulutus. Toimenpiteiden toteutusta tulee seurata ja arvioida onko niillä saavutettu haluttu vaikutus riskin merkittävyyteen.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt ohjeen riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisen periaatteista Vantaan kaupunkikonsernissa 2.3.2015. Ohjeessa kuvattuja periaatteita noudatetaan Vantaan kaupungin riskienhallinnassa. Tavoitteena on varmistaa, että riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan toimintamalleja sovelletaan yhtenäisin perustein koko organisaatiossa.

Vantaan kaupungissa riskit jaetaan strategisiin, operatiivisiin, taloudellisiin ja vahinkoriskeihin. Riskien tunnistamisessa ja arvioinnissa on huomioitava, että osa riskeistä on kaupunkikonsernin ulkopuolelta tulevia (esimerkiksi toimintaympäristöstä johtuvia), mutta edellä mainittujen lisäksi on tärkeää tunnistaa myös organisaation sisäiset riskit.

Riskienhallintasuunnitelman laatiminen tulee toteuttaa vähintään palvelualueetasolla. Toimialan riskienhallintasuunnitelma pohjautuu sen palvelualueiden laatimiin riskien arviointeihin, joista tunnistetaan koko organisaation toiminnan ja tavoitteiden kannalta olennaisimmat ja merkittävimmät riskit. Riskienhallintasuunnitelman ajantasaisuus tarkastetaan kaksi kertaa vuodessa alempana olevan aikataulun mukaisesti. Aiemmin tunnistetut riskit arvioidaan tässä yhteydessä uudelleen ja erityisesti pyritään arvioimaan, onko jo toteutetuilla riskienhallintatoimenpiteillä saavutettu haluttu vaikutus riskin merkittävyyteen. Mikäli uudelleen arvioinnissa riski osoittautuu edelleen merkittäväksi, tulee pohtia, ovatko määritetyt riskienhallintatoimenpiteet riittäviä ja tarkoituksenmukaisia.

Sekä kaupungin palvelualueet, liikelaitokset että kaupunkikonserniin kuuluvat yhteisöt raportoivat tunnistamistaan ja arvioimistaan riskeistä organisaationsa johdolle käyttäen tähän laatimaansa riskienhallintasuunnitelmaa. Toimialan ja liikelaitoksen johto käsittelee, arvioi sekä laatii näiden tietojen perusteella arvion organisaatioonsa kohdistuvista merkittävimmistä riskeistä.

Toimiala- ja liikelaitostasoinen riskienhallintasuunnitelma laaditaan TargetorPro-alustalle. Tieto päivitetystä suunnitelmasta toimitetaan kaupungin riskienhallintapäällikölle lauri.holappa@vantaa.fi ja rahojusjohtajalle pirjo.vannues@vantaa.fi

31.5.2020 mennessä toimitetaan kevätkaudella päivitetty toimiala- ja liikelaitostasoinen riskienhallintasuunnitelma, jossa tulisi peilata koronatilannetta ja siitä toipumista.

5.12.2020 mennessä toimitetaan syyskaudella päivitetty toimiala- ja liikelaitostasoinen riskienhallintasuunnitelma sekä arvio riskienhallinnassa onnistumisesta ja selonteko organisaation sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelyistä.

Yllä mainitut raportit käsitellään kaupungin riskienhallinnan ohjausryhmässä ja näiden tietojen perusteella laaditaan vuosittain arvio kaupunkiin ja sen toimintaan kohdistuvista merkittävimmistä riskeistä. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan keskeisimmät johtopäätökset esitetään vuosittain myös tilinpäätöksessä.

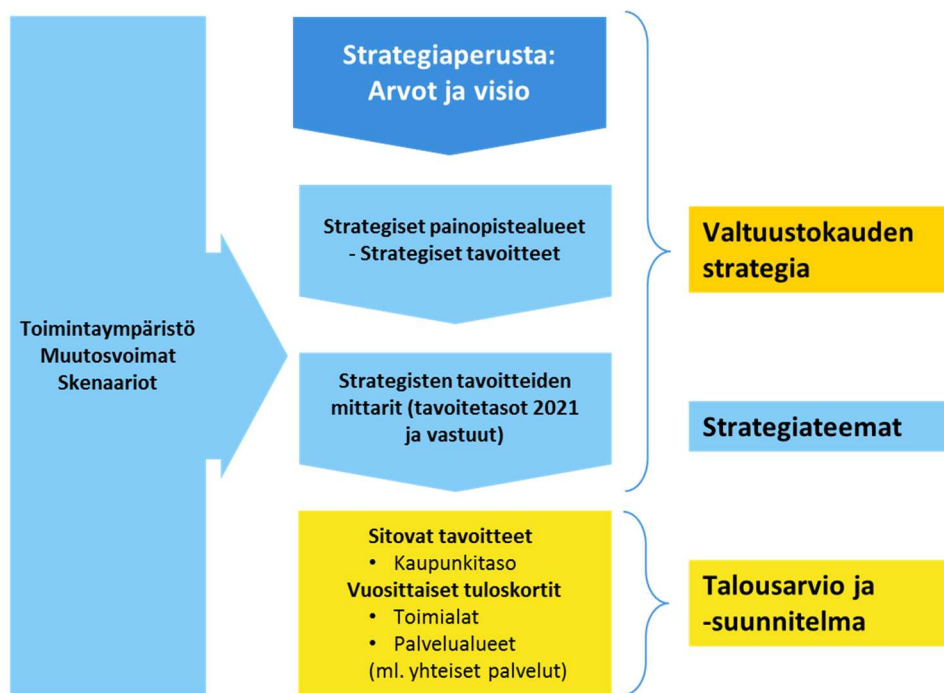
2 Valtuustokauden strategian 2018–2021 toteuttaminen

2.1 Strategiatyön malli

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 11.12.2017 Vantaan valtuustokauden strategian vuosille 2018–2021. Se sisältää kaupungin arvot, vision ja ne strategiset tavoitteet, joita toteutetaan valtuustokauden aikana. Strategiassa kunnan toiminnalle asetetut pitkän aikavälin tavoitteet ovat kunnan talouden suunnittelun lähtökohtana. Joka vuosi talousarvion yhteydessä kaupunginvaltuusto hyväksyy myös sitovat tavoitteet, jotka ovat askelia valtuustokauden tavoitteiden toteuttamiseksi.

Valtuustokauden strategiaa toteutetaan kaupunkitason sitovien tavoitteiden lisäksi myös toimialojen ja palvelualueiden (ml. yhteiset palvelut) tavoitteiden sekä yksilötason tavoitekeskustelujen kautta. Nämä eri tasoiset, toisiinsa liittyvät tavoitteet muodostavat strategian tavoitehierarkian. Tavoitteille asetetaan mittarit, joiden avulla niiden toteutumista seurataan. Seuranta tapahtuu osavuosisikatsausten ja tilinpäätöksen yhteydessä 3 kertaa vuodessa. Strategia on johtamisen tärkein työväline. Se ohjaa päätöksentekoa ja johtamista organisaation kaikilla tasoilla. Tulokortit ovat osa kaupungin johtamisjärjestelmää.

Kuva 2: Strategiatyön malli valtuustokaudella 2017–2021

2.1.1 Raportointi ja seuranta

Valtuustokauden 2018–2021 strategian väliarviointi valmistuu syksyllä 2020. Strategian loppuarviointi toteutetaan vuoden 2021 lopun tilanteesta keväällä 2022.

Kaupunginvaltuustolle ja -hallitukselle raportoidaan:

- valtuustokauden strategia 2 krt/valtuustokausi
- talousarvion yhteydessä päätettävät vuotuiset sitovat tavoitteet (Kuntal 110 §) 3 krt/vuosi

Lautakunnille raportoidaan:

- kaupunkitason sitovat tavoitteet ja toimialan tavoitteet 3 krt/vuosi

2.1.2 Strategiaa toteuttavat ohjelmat

Strategian lisäksi Vantaalla laaditaan ohjelmia, jotka tukevat strategisten tavoitteiden toteutumista. Strategiaa toteuttavat ohjelmat on pyritty nimeämään valtuustokauden strategian laadinnan yhteydessä, mutta käytännössä ohjelmia on usein tarpeen käynnistää myös kesken strategiakauden.

Pääsääntöisesti ohjelmien sisältämien toimenpiteiden resursoinnista päätetään vuosittain talousarvion yhteydessä. Myönteisen erityiskohtelun toimenpideohjelman sekä Elinvoima- ja vetovoimaohjel-

man toteutusta varten on kaupungin budjetissa osoitettu erillinen määräraha. Suositus on, että ohjelmat raportoidaan kaksi kertaa valtuustokaudessa eli strategian väliarvioinnin ja loppuarvioinnin yhteydessä kaupunginhallitukselle tai -valtuustolle. Myös ohjelmia tarkentavat poikkihallinnolliset ja toimialatasoiset kehittämissuunnitelmat toteuttavat valtuustokauden strategiaa.

2.1.3 Strategiateemat

Kaupunginhallitus päätti 25.11.2019 § 6, että tämän valtuustokauden strategian voimassaolon ajan Vantaan strategiateemat ovat hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, elinvoiman edistäminen, osallisuus, kansainvälisyys, hiilineutraalius, vastuullisuus sekä sisäilma-asiat. Niiden tärkein tehtävä on varmistaa valtuustokauden strategian poikkihallinnollinen toteutuminen ja tehostaa strategian seurantaa.

Jokaiselle strategiateemalle on nimetty vetäjä ja poikkihallinnollinen johtoryhmä. Strategiateemojen tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan ohjausryhmälle ja kaupunginhallitukselle kerran vuodessa. Jatkossa strategiateemat on tarkoitus valmistella ja linjata valtuustokauden strategian valmistelun yhteydessä.

2.1.4 Kaupunkitasoiset kärkihankkeet

Valtuustokauden strategiaa ja strategiateemoja toteutetaan mm. kärkihankkeiden avulla. Kaupunkitasoinen kärkihanke

- on tärkeä kaupungin strategiselle kehittämiselle
- toteuttaa yhtä tai useampaa strategiateemaa
- vaatii monen toimialan ja palvelualueen toimintaa ja edellyttää laajaa yhteistyötä
- vaatii erillistä lisäresursointia
- on merkittävä panostus kaupunkikehittämiseen
- sisältää uusia toimintatapoja ja uudistaa kaupunkia
- tuo näkyvyyttä ja vahvistaa Vantaan tarinaa
- kertoo jotain olennaista Vantaasta

Toimialat voivat esittää kärkihankkeita. Toimialojen esitykset kaupunkitasoisiksi kärkihankkeiksi valmistellaan kevään kaupunginjohtajan toimialakohtaisiin kehysneuvotteluihin.

2.2 Sitovat tavoitteet

Sitovat tavoitteet (KuntaL 110 §) ovat vuosittain valtuustossa talousarviokäsittelyn yhteydessä hyväksyttäviä toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita, jotka edistävät valtuustokauden strategisten tavoitteiden toteutumista vuositasona. Kaikista strategisista tavoitteista ei johdeta sitovia tavoitteita valtuustokauden jokaiselle vuodelle, mutta näitäkin tavoitteita toteutetaan toimialojen ja palvelualueiden tulokorttien kautta.

Sitovat tavoitteet valmistellaan yhteistyössä toimialojen kanssa. Tavoitteiden mittareille valmistellaan lähtötasot (vuosi 2019, viimeisin tieto) sekä tavoitetasot vuodelle 2021. Kaupunkitason sitovat tavoitteet sisällytetään toimialojen tulokortteihin niiden vastuutuksen mukaan.

Esitykset kaupunkitason sitoviksi tavoitteiksi vuodelle 2021 valmistellaan toimialoilla. Ne valmistellaan 5.6. mennessä Targetor Pro -järjestelmään:

<https://vantaa.targetorpro.com/executor/#userviews/410>

2.3 Toimialojen tavoitteet

Toimialojen ja palvelualueiden (ml. yhteiset palvelut) tulokorteilla esitetään tavoitteet, joilla edetään kohti valtuustokauden strategian mukaisia tavoitteita. Toimialojen vuoden 2021 tulokortit laaditaan toimintaympäristöanalyysien, valtuustokauden strategian, kehyksen, sitovien tavoitteiden, talouslinjausten kehittämiskärkien sekä toimialojen toiminnan muiden keskeisten tavoitteiden pohjalta. Tulokorttivalmistelussa huomioidaan Hyvinvointikatsaus 2019 sekä valtuustokauden strategiaa toteuttavat ohjelmat.

Tulokorttien tavoitteet mittaroidaan ja niille määritellään lähtötasot (vuosi 2019, viimeisin tieto) sekä tavoitetasot vuodelle 2021. Kaupunkitason sitovat tavoitteet sisällytetään toimialojen tulokortteihin niiden vastuutuksen mukaan. Talousarvion käyttötalousosan tekstissä esitetään toimialoittain ja palvelualueittain vuoden 2021 keskeiset tavoitteet.

Toimialojen ja palvelualueiden tulokortit valmistellaan (ml. yhteiset palvelut) Targetor Pro -järjestelmään. Tulokorttipohjaa voi myös täydentää toimialan/palvelualueen tarpeiden mukaan, esim. lisäämällä toimialan tulokortille toimenpide -sarake. Toimialan tulokortti liitetään toimialan taloussuunnitelmaan (käsittely lautakunnassa, mutta ei sisällytetä sellaisenaan TA-kirjaan).

Toimialan keskeisistä tavoitteista valmistellaan tiivis teksti taloussuunnitelman käyttötalousosan Toimiala yhteensä -kohtaan. Käyttötalousosassa esitetään myös tekstinä palvelualueiden (ml. yhteiset palvelut) keskeiset tavoitteet.

Käyttösuunnitelmaan liitetään toimialan tulokortti ja palvelualueiden (ml. yhteiset palvelut) tulokorttien tiivistelmät. Tavoitteet ja toimenpiteet on kytkettävä määrärahoihin siten, että viimeistään käyttösuunnitelmassa sitovien tavoitteiden resurssit ovat määriteltyinä.

2.4 Toiminnan kuvaus ja toimintaympäristön muutokset

Talousarvion käyttötalousosan Toiminnan kuvaus ja toimintaympäristön muutokset -kohdassa esitellään tiiviisti toimialan keskeiset tehtävät, organisaatio sekä toiminnassa tapahtuvat muutokset.

Vuonna 2020 toimialat koostavat kukin oman toimintaympäristöanalyysinsä talousarvion valmistelun näkökulmasta ja toimialan tulokorttityön pohjaksi (väestö, lainsäädäntö jne.) taloussuunnitelman 2021–2024 valmistelun edellyttämässä laajuudessa. Toimialojen keskeiset toimintaympäristön muutokset esitellään kaupunginvaltuuston iltakoulussa 12.3.2020 sekä kaupunginjohtajan kehysneuvotteiluissa keväällä 2020. Toimintaympäristöanalyysit tehdään laajempaan neljän vuoden välein valtuustokauden vaihtuessa. Näin väli vuosina tehdään suppeampi kartoitus.

Toimintaympäristöanalyysissä tarkastellaan erityisesti ulkoista toimintaympäristöä: mahdollisuudet, uhat ja riskit. Aikajana on taloussuunnitelmakausi. Tarkastelua tehdään erityisesti valtuustokauden strategian tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta.

Taustamateriaalina mm.

- Hyvinvointikatsaus 2019
- Tietopalveluysikkö päivitti keskeiset taustatiedot (väestö, työttömyys, asuminen jne.) helmikuussa 2020.
- Tietopalvelun toimintaympäristöä kuvaavat tulossa olevat tutkimukset ja katsaukset (ks. Tietopalvelun uutiskirjeet ja http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset)

Lyhyt kuvaus toimialan toiminnasta laaditaan taloussuunnitelman käyttötalousosan Toimiala yhteensä -kohtaan.

Kuvaus toimialan toimintaympäristön muutoksista valmistellaan kaupunginvaltuuston iltakouluun 12.3.2020.

Lyhyt yhteenveto toimialan toimintaympäristöanalyysin keskeisistä tuloksista kirjataan taloussuunnitelman käyttötalousosan Toimiala yhteensä -kohtaan.

2.5 Laadunarviointi ja kehittäminen

Laadunarviointi (LAAVA) toteutetaan keväällä 2021 eli toimialat ja palvelualueet arvioivat toimintaansa ja tuloksiaan, muodostavat arvioinnin tulosten perusteella priorisoidut kehittämiskohteet ja tekevät kehittämissuunnitelmat, jotka sidotaan tulokortin valmisteluun. Arviointi perustuu CAF-arviointimalliin ja johtamisjärjestelmäajatteluun. Kunta10 sekä lakisääteinen Työolojen haittojen ja vaarojen arvioinnit sidotaan samaan arviointiprosessiin.

Arviointipajat (nimeltään LAAVA-pajat, LAAVA: Laatu ja arviointi Vantaalla) järjestetään vuoden 2021 keväällä, vuonna 2019 arvioinnin toteuttaminen oli vapaaehtoista. Arvioinnin aikataulusta ja toteuttamisesta viestitään erikseen.

Arviointien tuloksia voi hyödyntää myös ensi vuonna 2021 toimintaympäristön kuvauksen laadinnassa ja tehdyt kehittämissuunnitelmat sidotaan tuolloin oman toimialan ja palvelualueen tulokortin laadintaan. Toimialat esittävät myös ensi vuonna taloussuunnitelman käyttötalousosan Toimiala yhteensä -kohdassa mitkä ovat vuoden 2021 arvioinneissa nousseet priorisoidut kehittämiskohteet. Arviointi ja kehittäminen koskettaa koko kaupunkia ja se tukee kaupungin strategian toteuttamista.

2.6 Yhteenveto toimialojen käyttötalousosan sisällöstä

Käyttötalousosan teksteissä kuvataan toimialan, palvelualueen, nettoyksiköiden ja muiden tehtävien perustelut sekä esitetään niiden määrärahat ja tuloarviot. Lisäksi kuvataan lautakuntien hyväksymät keskeiset tavoitteet, jotka eivät ole valtuustoon nähden sitovia. Mallitekstopohja liite 4 noudattaa alla olevaa otsikointia.

Toimiala yhteensä:

1. Toiminnan kuvaus ja toimintaympäristön muutokset
2. Toimialan keskeiset tavoitteet tekstinä

Palvelualue:

1. Toiminnan kuvaus ja toimintaympäristön muutokset
2. Palvelualueen keskeiset tavoitteet tekstinä
3. Toiminnan keskeiset muutokset ja palvelujen kehittäminen
4. Tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavat tunnusluvut (luku 5.2.1)

Lisätietoja luvun 3 sisältöalueista antavat:

Christa Salovaara 050 318 1585 ja Antti Torkkeli 050 318 1586

3 Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laadintaohje 2021-2024

3.1 Suunnitelman lähtökohdat ja tarkoitus

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laatiminen perustuu lakiin työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa (449/2007). Laki määrittää kunnassa vuosittain laadittavan suunnitelman sisältöä. Vantaalla henkilöstö- ja koulutussuunnitelma muodostuu kahdesta osasta: henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelmasta sekä koulutussuunnitelmasta, jotka laaditaan yhtenä kokonaisuutena tämän ohjeistuksen ja aikataulun mukaisesti liitteenä oleviin PowerPoint-esityksiin ja Exceliin.

Koronavirusepidemian vuoksi määrätyt poikkeusolosuhteet vaikuttavat suuresti vuoden 2021 talousarvioon. Tämän vuoksi henkilöstö- ja koulutussuunnitelma on tehtävä poikkeuksellisen tiukoissa raameissa. **Uusia vakansseja ei lähtökohtaisesti suunnitella vuoden 2021 henkilöstösuunnitelmaan. Sen sijaan toimialojen ja palvelualueiden tulee priorisoida tarvittavat resurssit sisäisin vakanssisiirroin ja -muutoksin eli henkilöstömäärä ei voi kasvaa.** Henkilöstöä lisäävät ehdotukset on perusteltava erittäin hyvin, koska uusia vakansseja ei lähtökohtaisesti perusteta.

Henkilöstö- ja koulutussuunnittelu on osa toiminnan ja talouden suunnittelua sekä johtamista.

Suunnittelussa määritellään strategian ja toiminnan vaatiman henkilöstön määrällinen ja rakenteellinen kokonaistarve sekä osaamistarve suunnittelukautena. Henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnittelun tarkoituksena on tukea strategiasta johdettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamista sekä ennakoida henkilöstökustannuksia. Lisäksi tavoitteena on ohjata organisaation toimintaa siten, että oikeat henkilöstöresurssit ovat oikeassa paikassa oikeaan aikaan. Koulutussuunnittelussa määritellään tarve- ja tavoitelähtöisesti keinot työntekijöiden ammatillisen osaamisen ylläpitämiseen ja edistämiseen.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman 2021–2024 lähtökohtia ovat strategia ja sen talouslinjaukset sekä toimintaympäristömuutokset ja palvelutuotannon kannalta tärkeimmät osaamistarpeet lyhyellä ja pidemmällä aikavälillä. Henkilöstösuunnitelmassa tulee huomioida mahdollisimman tarkasti 1.1.2020 voimaan astuneen uuden organisaation mahdollistama synergia. Henkilöstö- ja koulutussuunnittelu on kytketty osaksi taloussuunnitteluprosessia ja näin ollen laadittavan suunnitelman tulee olla realistinen ja budjettiraamin sisällä.

Henkilöstö- ja koulutussuunnittelun ydintä ovat henkilöstön määrän, rakenteen, osaamisen ja kohdentumisen määrittely seuraavien vuosien tarpeita varten. Henkilöstö- ja koulutussuunnittelu on ennen kaikkea toimenpiteiden suunnittelua ja varautumista toiminnan edellyttämiin henkilöstöä koskeviin muutoksiin.

3.2 Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laatiminen ja kokoaminen

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma laaditaan yhtenä kokonaisuutena. Suunnitelmaan kuuluu kaksi osaa, jotka ovat **henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelma** sekä **koulutussuunnitelma**. Molempiin osiin löytyy valmiit pohjat tämän ohjeen liitteestä 2.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma laaditaan palvelualueitasoisesti vuosille 2021–2024, mutta kuitenkin niin, että henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelmaosuudessa keskitytään vuoteen 2021. Kunkin toimialan yhteisistä palveluista laaditaan vastaavasti oma suunnitelma kuin palvelualueista. Koulutussuunnitelma tehdään vuodelle 2021, mutta se toimii pohjana tulevillekin vuosille.

Hr-palvelut, sosiaali- ja terveystoimessa henkilöstöyksikkö, kokoaa palvelualueiden suunnitelmista toimialatasoisen henkilöstö- ja koulutussuunnitelman, josta kootaan kaupunkitasoinen henkilöstö- ja koulutussuunnitelma. Näin ollen toimiala- ja kaupunkitason suunnitelmat perustuvat palvelualueiden suunnitelmiin.

Kaupunkitasoiseen suunnitelmaan liitetään muun muassa periaatteet, joilla pyritään ylläpitämään työkyvyttömyysuhan alaisten ja ikääntyneiden työntekijöiden työkykyä sekä työttömyysuhan alaisten työntekijöiden mahdollisuuksia löytää uusi ura. Lisäksi suunnitelmaan liitetään kaupunkitasoiset tavoitteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämiseksi.

3.2.1 Henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman laatiminen

Nyt laadittavan henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman pohjana on vuodelle 2020–2023 laadittu suunnitelma, huomioiden kuitenkin 1.1.2020 uuden organisaation palvelualuejako. Palvelualueet uudistavat suunnitelmansa siten, että vuosien 2021–2024 suunnitelman pohjana ovat apulaiskaupunginjohtajan antama talouskehys ja sen mukaiset tuottavuusvaatteet.

Palvelualueen henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman laadinnassa on keskeistä tunnistaa perustehtävään tarvittava osaaminen ja sen jälkeen tehdä johtopäätöksiä siitä, millainen on optimaalinen henkilöstörakenne. Suunnitelmaan dokumentoidaan, miten henkilöstörakenne on suunnittelukauden aikana muuttumassa, miten tavoiteltuun henkilöstörakenteeseen voidaan päästä ja millaisella aikataululla muutos saadaan toteutettua.

Vakanssimuutossuunnittelun painopiste on vuodessa 2021. Suunnitelmaan kirjataan, mitkä vakanssit tullaan korvaamaan toisenlaisella tehtäväkuva- ja osaamisprofiililla, siirretäänkö vakanssit johonkin toiseen palvelualueeseen tai palvelualueelle tai mistä vakansseista luovutaan tehtävien uudelleen järjestelyiden vuoksi kokonaan.

Palvelualuejohtaja päättää, tehdäänkö palvelualueella vain palvelualueen henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelma vai tekevätkö kaikki tai osa palvelualueen yksiköistä – esimerkiksi henkilöstömäärältään suuret tai muutosten edessä olevat palvelualueen yksiköt - myös yksikkötason suunnitelman.

3.2.2 Koulutussuunnitelman laatiminen

Palvelualueen on laadittava koulutussuunnitelma kaikista palvelualueen henkilöstölle suunnatusta kehittämistoimista ja koulutuksista. Palvelualueen koulutussuunnitelman tulee pohjautua tavoitteisiin, tarpeisiin ja muutoksiin toimintaympäristössä, nykyisen henkilöstön osaamiseen ja suunniteltuihin kehittämistoimiin. Nykyinen osaaminen tulee selvittää tulos- ja kehityskeskusteluiden yhteydessä ja suurimmista tarpeista tulee koota tiedot linjajohdon kautta koulutussuunnitelman pohjaksi. Tarvittaessa palvelualueen koulutussuunnitelmaa voidaan tarkentaa myöhemmässä vaiheessa palvelualuejohtajan kanssa.

Suunnitelmassa arvioidaan koko henkilöstön ammatillista osaamista, mutta koulutusta ja kehittämistoimia voidaan kohdentaa tarpeen ja strategian mukaisesti talouskehityksen sisällä. Nyt laadittavaa koulutussuunnitelmaa ei tehdä henkilötasolla, mutta kaikki ammatti- tai henkilöstöryhmät tulee olla mainittuna, joko ammattiryhmittäin tai yksiköittäin.

Koulutussuunnitelmassa kuvataan, miten osaamistarpeet priorisoidaan, mitkä osa-alueet valitaan tärkeimmiksi osaamisiksi sekä millaisilla keinoilla puuttuva osaaminen hankitaan siihen varattujen määrärahojen puitteissa. Priorisointia voidaan tehdä myös järjestyksen avulla, tärkein ensimmäiseksi. Suunnitelman tehtävä on auttaa esimiehiä ja johtajia näkemään strategisesti olennaisen koulutuksen tarve. Koulutussuunnitelmassa määritellään, millaisia työkaluja ja keinoja valitaan, kun halutaan kehittää jo olemassa olevaa osaamista. Tärkeää on myös pohtia osaamisen kehittymisen seuranta ja raportointi osana tiedolla johtamista. Palvelualueen koulutussuunnitelma koostuu kahdesta osasta: Excel-taulukosta sekä tiivistelmästä, joka laaditaan Power Point-diapohjaan. Koulutussuunnitelmapohjaa on hieman päivitetty ja yksinkertaistettu edelliseen verrattuna ja lisäksi osaamisille on lisätty teema-alueet otsikoiksi. Palvelualueet voivat tarvittaessa konsultoida hr-palveluiden kehittämispalveluiden osaamisen kehittämisen asiakkuusvastaavaa. Lisäksi toimialoittain kutsutaan koolle osaamisen kehittämisen työryhmät.

Osa toimialoista/palvelukokonaisuuksista tuottaa kaupunkitasoista kaikille toimialoille suunnattua koulutusta ja kehittämistä. Tiedot tällaisesta koko kaupungille suunnatusta koulutuksesta ja kehittämisestä kerätään erikseen eikä niitä liitetä tässä vaiheessa palvelualueen koulutussuunnitelmaan. Henkilöstö ja konsernipalveluiden kehittämispalvelut ohjeistaa tämän kaupunkitasoisen koulutussuunnitelman kokoamisen erikseen.

3.2.3 Suunnitelmien kokoaminen ja käsittely

Palvelualueetasoiset henkilöstö- ja koulutussuunnitelmat lähetetään niiden valmistuttua sähköpostin liitetiedostona hr-palveluihin tai sosiaali- ja terveystoimessa henkilöstöyksikköön seuraaville yhteyshenkilöille toimialan aikataulun mukaisesti:

Kasvatus ja oppiminen: henkilöstökonsultti Aija Somerikko

Kaupunkikulttuuri: henkilöstöpäällikkö Anne Manner

Kaupunkistrategia ja johto: palvelussuhdepäällikkö Kirsi Korppi

Kaupunkiympäristö: henkilöstökonsultti Hanna Larne

Sosiaali- ja terveystoimi: henkilöstöpäällikkö Maarit Nurmijoki-Matilainen

Sosiaali- ja terveystoimen henkilöstöpäällikkö ja muiden toimialojen osalta hr-palvelut toimittavat toimialatasoisen henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman sekä palvelualueetasoiset koulutussuunnitelmat budjettineuvotteluiden jälkeen 31.8.2020 mennessä työnantajapalveluihin työmarkkinasuunnittelija Anne-Maria Kuroselle. Anne-Maria Kuroselle ilmoitetaan sähköpostilla myös mahdolliset henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelmiin tulleet muutokset käyttösuunnitelman hyväksymisen jälkeen, viimeistään 31.1.2021.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laadinnan yhteydessä kootaan lisäksi talousarviokirjaan tulevat toimiala- ja palvelualuekohtaiset henkilöstömäärät. Työmarkkinasuunnittelija Anne-Maria Kuronen toimittaa kaupunkitasoisen koonnin taloussuunnitteluun.

Toimialan henkilöstöyksiköstä (soster) sekä toimialan hr-palvelusta tai osaamisen kehittämisen asiakkuusvastaava ohjeistaa, tukee ja konsultoi henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman tai koulutussuunnitelman laadintaa tarvittaessa.

Kaupunkitasoinen henkilöstö- ja koulutussuunnitelma käsitellään kaupungin yhteistoimintaryhmässä syksyllä 2020.

Intrassa on henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laatimiseen liittyvää tietoa:

[Vantaa intranet » Johtaminen » Strateginen johtaminen » Henkilöstö- ja koulutussuunnittelu](#)

3.2.4 Suunnitelmien seuranta sekä tehtäviin ja virkoihin liittyvät muutokset

Toimialalla sovitaan parhaiten johtamisjärjestelmään sopiva tapa seurata toimialan ja palvelualueiden henkilöstö- ja koulutussuunnitelman toteutumista (määrällistä ja laadullista).

Työnantajalla on mahdollisuus saada verovähennys osaamisen kehittämisestä, joka perustuu koulutussuunnitelmaan. Osaamisen kehittymistä ja suunnitelman toteutumista tulee seurata työntekijäkohtaisesti ja koulutukseen käytetty aika tulee todentaa. Vantaalla kaikki osaamisen kehittämisen tiedot kootaan ja raportoidaan Osuma koulutustenhallintajärjestelmässä.

Vahvistettu henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelma toimii yhtenä perusteena täyttölupaa haettaessa ja vakansseihin liittyvissä muutoksissa, joissa on oma valmistelu- ja päätöksentekoprosessinsa.

3.3 Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman tietopohja

Palvelualuejohtaja voi käyttää apuna suunnitelman laatimisessa päivittäisiä johtamisen välineitä (tuloskortti, palvelustrategia, palvelualueen henkilöstö- ja koulutussuunnitelma 2020, käyttösuunnitelma SAP:sta jne.).

Työmarkkinasuunnittelija Anne-Maria Kuronen toimittaa suunnitelmiin tarvittavat taustaluvut:

- Vakituisen ja määräaikaisen henkilöstön määrän täydennettynä palvelualueen henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman pohjaan
- Eläkepoistumaennusteen vuosille 2021–2022 täydennettynä palvelualueen henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman pohjaan
- Tarvittavin osin vakanssi- ja budjetoitujen toimien tiedot
- Erikseen pyydettyäessä: esim. koulutustaso, ikäjakauma, sukupuolijakauma, äidinkieli-jakauma

Tarvittaessa sovitaan erikseen muista toimitettavista tiedoista palvelualue-/palveluyksikötasolla suunnittelun tueksi.

PALVELUALUEEN HENKILÖSTÖ- JA KOULUTUSSUUNNITELMA 2021–2024

Palvelualueen henkilöstö- ja koulutussuunnitelman kuuluvat seuraavat osa-alueet:

I HENKILÖSTÖ- JA HENKILÖSTÖMENOSUUNNITELMAOSIO

Henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelma tehdään Power Pointin-pohjaan (linkki alla). Diasarja löytyy myös intran sivulta [INTRA > JOHTAMINEN > STRATEGINEN JOHTAMINEN > HENKILÖSTÖ- JA KOULUTUSSUUNNITTELU](#)

[TS LIITE 2 Henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelmapohja 2021](#)

II KOULUTUSSUUNNITELMAOSIO

Koulutussuunnitelmaan (alla liitteenä) merkitään kaikki palvelualueen henkilöstöä koskeva vuonna 2021 toteutettava osaamisen kehittäminen. Palvelualueiden koulutussuunnitelma koostuu kahdesta osasta, Excel-taulukosta ja Power Point-diativistelmästä, jotka palvelualueet valmistelevat. Excel-taulukko on jaettu teema-alueisiin, jotka toimivat otsikoina eritellyille osaamisille.

Teema-alueet ovat

- Yleisosaaminen ja työelämätaidot
- Strategisista tavoitteista ja muutoksista tulevat osaamiset
- Asiakastyö, palveluprosessit, ammatillinen ja ammattialaosaaaminen
- Digitaidot
- Johtaminen ja esimiestyö

Sarakkeisiin kuvataan jokaisen kehitettävän osaamisen kohdalta seuraavat:

1. Muutos tai kehittämisen kohde tms., johon varaudutaan sekä siihen liittyvä vaadittava osaaminen ja/tai muutokset osaamisvaateissa. Tässä kohtaa tulee erityisesti tarkastella tulevaisuudessa tarvittavaa osaamista.
2. Arvio ammatillisen osaamisen kehittämistarpeesta: nykyisen henkilöstön osaaminen suhteessa osaamisvaateisiin.
3. Henkilöstö-/ammattiryhmät, joiden osaamisen kehittämisestä on kyse.
4. Osaamisen kehittämisen keinot, koulutukset ja muu toteutus.
5. Arviointimenettelyt osaamisen kehittämisestä sekä seurantamenettelyt, vuosi ja osavuosisraportointi.

Power Point-diasetti (LIITE 3b) toimii osaamisen kehittämisen taustoittajana, lisäksi setistä löytyy tiivistelmiä, jonka palvelualueet täyttävät omalta osaltaan ja lähettävät Excel-taulukon (LIITE 3a) kanssa samaan aikaan. Diasarja ja koulutussuunnitelmapohja löytyvät myös intran sivulta [INTRA > JOHTAMINEN > STRATEGINEN JOHTAMINEN > HENKILÖSTÖ- JA KOULUTUSSUUNNITTELU](#)

[TS LIITE 3a Koulutussuunnitelmapohja 2021](#)

[TS LIITE 3b Koulutussuunnitelmadiasetti 2021](#)

4 Taloussuunnitelman ja talousarvion laadinta ja perustelut

4.1 Toiminta ja talous

Taloussuunnitelman laadinta etenee luvussa 2 esitetyn sekä laadintaohjeen lopussa liitteenä 1 olevan tarkemman aikataulun mukaisesti. Taloussuunnitelman laadintaa ohjaa kaupunginjohtajan kehys- ja talousarvioneuvottelut. Investointiohjelman laadintaa ohjaa myös palveluverkkosuunnittelun toimintamalli.

Strategisella suunnittelulla, toimintaympäristön muutosten tuntemuksella sekä palvelujen tuotantotapojen ja nykyisen toiminnan arvioinnilla hallitaan kaupungin käyttö- ja investointitalouden menokasvua ja turvataan kaupungin rahoituksellinen asema. Määrärahojen käyttö kohdennetaan palvelujen tuottamisen kannalta välttämättömiin, kuten sopimuksiin sidottuihin, lakien säättämiin sekä valtuuston päättämiin tehtäviin. Toimenpiteitä suunniteltaessa tulee etsiä keinoja, joilla on vaikutusta myös seuraavan suunnitelmakauden toimintamenoihin.

Maksut ja taksat tarkistetaan ja päätetään erikseen talousarvioprosessin yhteydessä tai uusien asiakasmaksuasetusten vahvistuessa. Maksuja ja taksoja korotetaan lähtökohtaisesti kustannusten nousua vastaavasti asiakasmaksuasetuksen rajoissa. Maksuja ja taksoja määriteltäessä huomioidaan kaupungin kokonaistaloudellinen etu ja kaupungin strategiassa määritellyt tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen tavoitteet ja velvoitteet. Maksukorotuksien osalta on huomioitava voimassa olevan hallintosäännön määräykset maksujen ja korvausten vahvistamisesta. Toimintatuottojen budjetoinnissa on huomioitava maksujen ja taksojen korotukset, volyymin muutokset, aiempien vuosien teuma sekä kaikki kertaluontoiset korvaukset ja myyntituotot.

Vuoden 2021 talousarvion ja suunnitelmakauden 2022–2024 valmistelu perustuu valtuustokauden strategian 2018-2021 taloustavoitteisiin, joissa keskeistä on talouden tasapainottamisen jatkaminen. Talousarvion laadintaprosessissa huomioidaan talousarvion 2019 toteutuminen sekä realistinen vuoden 2020 käyttösuunnitelman toteumaennuste, päätetyt ja tiedossa olevat lainsäädännölliset, organisatoriset ja toiminnalliset muutokset sekä kaupunginhallituksen kehyspäättös 1.6.2020.

4.2 Käyttötalouden budjetointiperiaatteet ja sisältö

Toimialojen taloussuunnitelmaesityksen valmistelu noudattaa kaupunginhallituksen kehyspäättöstä. Taloussuunnitelma laaditaan vuosille 2021–2024, joista vuosi 2021 on sitova talousarviovuosi.

Bruttoperiaatteella tarkoitetaan sitä, että tulot ja menot sisällytetään talousarvioon ja -suunnitelmaan bruttomääräisinä eli menoja ei vähennetä tuloista.

Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määritellään tulojen ja menojen erotuksena. Tämä on tarkoituksenmukaista tehtävissä, jotka rahoitetaan pääosin palvelujen myynti- ja maksutuloilla. Nettobudjetoidut tehtäväalueet/yksiköt budjetoidaan aina omana talousarviokohtanaan käyttötalouden osaan. Talousarvion loppusummaan sisältyvät näiden yksiköiden bruttotulot ja -menot, vaikka valtuusto päättää sitovaksi määrärahasi tai tuloarvioksi **toimintakatteen**.

Kaupunginvaltuuston päättämät tehtävät, sitovat tavoitteet ja niiden toteuttamiseen myönnettävät määrärahat ja tuloarviot ovat muutettavissa vain kaupunginvaltuuston päätöksellä. Nettobudjetoitujen toimintojen osalta valtuusto päättää toimintakatteen yksiköittäin ja liikelaitosten liikeylijäämän tavoitteista liikelaitoksittain. Talousarvioesitykset tulee valmistella mahdollisimman tarkalla tasolla jo talousarviovaiheessa, jotta valmistelun aikana päätetyt muutokset voidaan kohdistaa tarkoituksenmukaisesti. Tarkka suunnittelu myös nopeuttaa käyttösuunnitelmien laatimista.

Käyttötalouden perustelut annetaan palvelualueittain. Perusteluilla pyritään osoittamaan annettujen tavoitteiden, tehtävien ja määrärahan käyttötarkoituksen riippuvuussuhde. Perustelut muodostavat samalla vuosikolmanneksittain toteutuneesta toiminnasta annettavan raportoinnin perustan.

Perustelut sisältävät mm. toiminnan kuvauksen ja toimintaympäristön muutokset, toimialan keskeiset tavoitteet, toiminnan keskeiset muutokset ja palvelujen kehittämisen TS-kaudella sekä määrärahan käyttötarkoitusta kuvaavat ja täydentävät muut perustelut sekä tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavat tunnusluvut. Käyttötalouden tekstien sisältöä on kuvattu tarkemmin kohdissa 3.2–3.5 ja taloussuunnitelman laadintaohjeiden liitteenä olevissa mallipohjissa Toimiala ja palvelualue yhteensä (Liite 4).

Talousarviossa tuloslaskelma esitetään kaikkien suunnitelmavuosien osalta. Kaikkien toimialojen, liikelaitosten ja rahastojen talousarvio- ja taloussuunnitelmavuodet tulee suunnitella riittävällä tarkkuu-

della tiliryhmien (henkilöstömenot, asiakas- ja muiden palvelujen ostot, avustukset, aineet ja tarvikkeet sekä muut menot) suhteen, jotta tuloslaskelmasta muodostuu looginen esim. tilinpäätöstietoihin verrattuna.

Kaikissa talousarvion valmistelu- ja päätösversioissa käyttötalousosa sisältää tuloslaskelman, jossa esitetään tiedot edellisestä tilinpäätöksestä, kuluvaan vuoden talousarviosta, talousarvioesityksestä 2021 ja suunnitelmavuosista 2022–2024. Palvelualueittain esitetään tuloslaskelma, jossa vertailutietoina ovat kuluvaan vuoden talousarvio sekä edellisen vuoden tilinpäätös.

4.2.1 Talousarvion tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavat tunnusluvut

Palvelualueen käyttötalousosan perustelutekstien jälkeen esitetään sen tehtävien tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavat tunnusluvut. Talousarviokirjassa esitettävät tunnusluvut ovat kaupunginvaltuuston ja -hallituksen, lautakuntien ja toimialojen ylimmän johdon työkaluja. Lautakunnan talousarvioesitysmateriaaliin sekä käyttösuunnitelmiin voidaan sisällyttää myös muita esim. volyymia kuvaavia tunnuslukuja.

Talousarviokirjassa esitetään tunnuslukuista aikasarja, joka sisältää TP 2018, TP 2019, KS 2020 ja TA 2021. Taloussuunnitelmavuosille ei laadita tunnuslukuja. Tunnusluvut laaditaan vuoden 2020 talousarvion laadinnassa olleille pohjille ja ne tuotetaan toimialan budjettineuvotteluun mennessä.

Palvelualueen tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavien tunnuslukujen maksimimäärä on 10 kappaletta.

4.2.2 Käyttötalouden budjetointiohjeet

Toimintatuottojen budjetoinnissa on huomioitava maksujen ja taksojen korotukset, toiminnan ja volyymin muutokset sekä suunnitteilla olevat kertaluontoiset myyntituotot. Taloussuunnitelmavuosille 2021–2024 on huomioitava kustannustason nousun lisäksi toiminnan muutosten vaikutukset.

Sisäisiä tuloja budjetoidessa on varmistettava, että sitä vastaava meno on budjetoitu ostavalla yksiköllä ja että se perustuu keskinäiseen sopimukseen. Sisäisten tulojen ja menojen on täsmättävä kaupungin tuloslaskelmassa. Toimintatuotot jaotellaan Myyntituotot, Maksutuotot, Tuet ja avustukset sekä Muut toimintatuotot tiliryhmiin.

Toimintamenot budjetoidaan seuraavasti:

- Henkilöstömenot
- Palvelujen ostot; erikseen asiakaspalveluostot ja muiden palvelujen ostot
- Aineet, tarvikkeet ja tavarat
- Tuet ja avustukset
- Muut toimintamenot ja muut vuokrat paitsi sisäiset vuokrat, joista tarkempi ohje kohdassa 5.2.3.

SAP taloussuunnittelujärjestelmään muiden kuin henkilöstömenojen budjetoinnista ohjeistetaan tarkemmin luvussa 8.

Sisäisiä menoja budjetoidessa on varmistettava, että sitä vastaava tulo on budjetoitu myyvällä yksiköllä ja että se perustuu keskinäiseen sopimukseen. Sisäisten tulojen ja menojen on täsmättävä kaupungin tuloslaskelmassa.

Henkilöstömenot budjetoidaan SAP -henkilöstömenosuunnittelun kautta. Toimialat tarkistavat budjetoidut toimet seuraavaa prosessia noudattaen:

Vuoden 2021 talousarviota varten SAP -henkilöstömenosuunnitteluun ladataan toukokuussa maaliskuun 2020 palkanmaksun mukaiset budjetoidut toimet. Ennen latausta tehdään eHijat – SAP HR eritysajo, joka päivittää kustannustenjakotiedot niistä budjetoiduista toimista, jotka kohdentuvat usealle yksikölle.

Palkat ja palkkiot, joille ei ole budjetoitua toimea, budjetoidaan lukittujen tilien syöttölomakkeen kautta. Budjetoidessa lukittujen tilien kautta, palkkioihin ja palkkioihin tulevat muutokset on laskettava erikseen.

Kaikkien vakinaisten vakanssien budjetointiin tulee käyttää budjetoitujen toimien lomaketta. Uusista vakinaisista vakansseista täytetään Uudet budjetoidut toimet Excel-lomake (liite 5), joka toimitetaan taloussuunnitteluun.

Taloussuunnittelu lähettää tiedon toimialoille, milloin budjetoitujen toimien tiedot ovat tarkistettavissa, sekä ohjeen korjaustarpeiden ilmoittamisesta ja uusien budjetoitujen toimien perustamisesta järjestelmään.

Kunta-alan työ- ja virkaehtosopimuksen palkankorotukset

Kuntatyönantajat ja kunta-alan pääsopijajärjestöt hyväksyivät 28.5. ratkaisun uusista virka- ja työehtosopimuksista. Ensimmäinen palkkoja koskeva yleiskorotus tehdään 1.8.2020 ja toinen 1.4.2021. Lisäksi sopimukseen kuuluu 1.4.2021 voimaan tuleva paikallinen järjestelyerä. Korotusten vaikutusta ei ehditty sisällyttää kaupungin talousarvion kehykseen. Toimialoille toimitetaan erikseen palkkaratkaisun vaikutukset ja ne huomioidaan elokuun kaupunginjohtajan budjettineuvotteluissa.

Varhe-eläkemaksu on sisältynyt vuoden 2020 laadinnasta alkaen palkkaperusteiseen eläkemaksuprosenttiin. Siirtyneiden toimintojen (ISS, Vantti Oy ja HSY) eläkevastuut budjetoidaan edelleen euro määräisinä tilille 412008 Muut siirtyneet eläkevastuut ja HUS -eläkevastuut tilille 412007. Huomioitahan, että kunnan maksamat eläkkeet tiliä 412005 ei saa käyttää edellä olevien eläkemaksujen budjetointiin (henkilöstöpalvelujen ohje)

Vuoden 2021 eläke-, työttömyys- ja sairausvakuutusmaksut sekä lomarahen osuus

SAP suunnittelujärjestelmään tallennetaan vuodelle 2021 sivukuluprosentit sekä lomarahaprocentti, joka on 5,0 %. Järjestelmä huomioi eri palkkatileiltä maksettavat prosentit ml. palkkatilit, joissa kaupunki toimii sijaismaksajana.

Henkilöstömenojen vuoden 2021 sivukuluprosentit:

- Palkka sekä eläkeperusteinen kaupunki ja liikelaitokset (20,80%)
- Sosiaalimaksut kaupunki ja liikelaitokset pl. KuPela yhteensä 3,43 % ja KuPela 4,03 % muodostuvat seuraavista maksuista:
- Sairasvakuutusmaksu 1,36 %
- Muut sosiaalivakuutusmaksut 0,07 % (arviossa käytetään vuoden 2019 prosenttia)
- Työttömyysvakuutusmaksu 1,6 %
- Tapaturmavakuutusmaksu kaupunki ja liikelaitokset pl. KuPela 0,40% ja KuPela 1,0 %

Henkilöstömenot budjetoidaan myös suunnitelmavuosille 2022–2024. Jatkovuosille huomioidaan ainoastaan henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman mukaiset muutokset.

Henkilöstökeskus valmistelee henkilöstömääristä talousarvioon toimiala- ja palvelualuekohtaiset henkilöstömäärätaulukot. Toimialojen henkilöstöyksiköt saavat siitä erillisen ohjeen. Erillisiä taulukoita ei tarvitse toimittaa enää taloussuunnitteluun.

Asiakaspalveluostot ovat kuntalaisille hankittuja palveluita, joita ostetaan kunnan ulkopuolisilta palvelun tuottajilta. Nämä perustuvat pääosin kunnan ja palvelutuottajan välisiin sopimuksiin. Budjetoinnissa on huomioitava ostettavien palveluiden hinnan ja volyymin muutokset.

Muiden palvelujen ostoja ovat palvelutuotantoon liittyviä tuki- ja asiantuntijapalveluita sekä sopimusten mukaisia palvelukokonaisuuksia. Ateria- puhtaus- ja muiden käyttäjäpalveluiden budjetoinnissa noudatetaan alla olevaa ohjetta.

Ateria- puhtaus- ja muiden käyttäjäpalveluiden budjetointi

Henkilöstö- ja konsernipalvelut, Hankinnan ostotiimi vastaa Vantaan kaupungin ateria-, puhtaus-, aula- ja turvapalveluiden sekä posti- ja kuljetuspalveluiden keskitetystä tilaamisesta, laadunvalvonnasta sekä sopimuksen aikaisesta toiminnasta.

Ateriapalvelujen ostot palveluntuottajilta budjetoidaan tilille 441084. Hankinnan ostotiimi huolehtii henkilöstöruokailun budjetoinnista.

Vuoden 2021 ateriapalveluiden budjetointiin vaikuttavat mm.:

- koulujen ja päiväkotien oppilas- ja lapsimäärien muutokset, uudet ja poistuvat kohteet, palveluntuottajan vaihtuminen
- Hankinnan ostotiimi ilmoittaa toimialoille huhtikuussa palvelutuottajien arvioidut hinnanmuutokset vuodelle 2021
- talousarviossa 2021 tulee huomioida vuosien 2020 uusista ja poistuneista kohteista johtuva ateriämäärien muutos sekä ilmoitetut hinnanmuutokset

Valvonta-ateriat budjetoidaan tilille 441084 arvonlisäverolliseen hintaan. Valvonta-aterioiden ostolas-kujen tiliöinnissä arvonlisävero käsitellään vähennysrajoitteisena ostona (laskun alv-koodi 01).

Kokouslounaat budjetoidaan tilille 441084 toimialan omalle kustannuspaikalle.

Puhtaanapitoon sisältyvät siivouspalvelujen ostot palveluntuottajilta budjetoidaan tilille 447083.

Pohjalukuna käytetään vuoden 2019 toteutunutta laskutusta. Tätä toteutunutta summaa verrataan vuoden 2020 budjetoituun erään. Talousarvioon huomioidaan vuoden 2021 käyttöönotettujen uusien ja poistuneiden tilojen kustannusvaikutukset. Olemassa olevien ja uusien tilojen siivottavat neliötiedot löytyvät uudesta kiinteistöhallintajärjestelmästä (KIHA). Lisäksi tulee huomioida Hankinnan ostotiimin huhtikuussa ilmoittamat palveluntuottajien hinnanmuutokset.

Aulapalvelut budjetoidaan tilille 447085 Vahtimestari-palvelujen ostot. Se osa aulapalveluista, jossa toimialalla on omaa henkilöstöä, tulee budjetoida normaalisti henkilöstömenosuunnittelun kautta. Lisäksi säännöllisen aula-/ kouluisäntäpalvelun ylittävät palvelujen hankinnat on arvioitava erikseen talousarviota laadittaessa.

Turvapalvelut, kiinteän vartijan- ja kiertävän vartijan hankinnat, mobiilivartiointi sekä rahojen kuljetuspalvelut budjetoidaan tilille 447087 Turvapalveluiden ostot. Lisäksi säännöllisen vartijapalvelun ylittävät hankinnat on arvioitava erikseen talousarviota laadittaessa.

Mikäli toimialat tarvitsevat tilastotietoa palveluntuottajien laskutuksesta kohteittain/palveluittain, voimme pyytää niitä tarvittaessa palveluntuottajilta.

Aulapalvelut budjetoidaan tilille 447085 Vahtimestari-palvelujen ostot. Se osa aulapalveluista, jossa toimialalla on omaa henkilöstöä, tulee budjetoida normaalisti henkilöstömenosuunnittelun kautta. Lisäksi säännöllisen aula-/ kouluisäntäpalvelun ylittävät palvelujen hankinnat on arvioitava erikseen talousarviota laadittaessa.

Turvapalvelut, kiinteän vartijan- ja kiertävän vartijan hankinnat, mobiilivartiointi sekä rahojen kuljetuspalvelut budjetoidaan tilille 447087 Turvapalveluiden ostot. Lisäksi säännöllisen vartijapalvelun ylittävät hankinnat on arvioitava erikseen talousarviota laadittaessa.

Mikäli toimialat tarvitsevat tilastotietoa palveluntuottajien laskutuksesta kohteittain/palveluittain, voimme pyytää niitä tarvittaessa palveluntuottajilta.

Lisätietoa käyttäjäpalveluista antaa Sirpa Viinikari-Kauria p. 043 8266495

Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin budjetoidaan mm. toimisto- ja koulutarvikkeet, kirjallisuus, elintarvikkeet, vaatteisto, lääkkeet ja hoitotarvikkeet, puhdistusaineet ja -tarvikkeet, poltto- ja voiteluaineet sekä lämmön, veden ja sähkön hankintamenot. Kalustohankinnat, jotka alittavat pienhankintarajan (10 000 €) ja lisähankinnat ensikertaiseen kalustamiseen budjetoidaan tähän tiliryhmään kuuluville tileille.

Avustuksiin budjetoidaan kotitalouksille maksetut tuet ja muut avustukset sekä palveluseteleistä aiheutuvat menot palvelun tuottajan tuottamiin palveluihin, jotka asiakkaalle on myönnetty. Avustukset yhteisöille sisältää myös työmarkkinatuen kuntaosuuden.

Ulkoiset vuokrat budjetoidaan rakennuksista ja huoneistoista sekä koneista ja laitteista ml. leasing-vuokrat.

4.2.3 Sisäinen vuokra ja toimitilojen tarkistaminen

Tilakeskus on toimittanut 1.3.2020 toimialoille ohjeen vuoden 2021 talousarvion laadintaa varten toimialojen tilojen tarkistusta varten. Tilat on listattu excel-tiedostoon rakennus ja kustannuspaikkakohtaisesti ja osalle toimialoja sen lisäksi tilakohtaisesti.

Tiedostosta tarkistetaan käytössä olevat toimitilat, kustannuspaikat ja neliömäärät. Toimialojen tulee myös ilmoittaa uudet vuosien 2020-2021 aikana tulevat kohteensa sekä poistuvat kohteet. Mahdolliset korjaukset/muutokset tulee kirjata ohjeessa pyydetyn mukaisesti selkeästi sille tarkoitettuun kohtaan. Huomioithan, että toimialojen ilmoittamien muutosten oletetaan astuvan voimaan 1.1.2021. Mikäli muutokset tulevat voimaan jonain muuna ajankohtana, se tulee merkitä selkeästi. Tilojen tarkistuksen yhteydessä voi käyttää apuna Optimaze-järjestelmän pohjakuvaselainta.

Korjatut/tarkistetut tiedostot muutospyyntöineen palautetaan Tilakeskukseen sähköpostilla osoitteen **YHT Toimitilat isännöinti (toimitilat.isannointi@vantaa.fi)** viimeistään **27.3.2020**. Tilakeskus ottaa vastaan tarkistettuja listoja myös aiemmin. Yhteyshenkilöinä toimivat kunkin tulosalueen alueisännöitsijät (Kaisa Ridanpää, Pasi Simola, Thomas Härmälä, Erja Nurmisto, Ulla Puranen-Mashalla) ja toimitilapäällikkö Pasi Salo.

Mikäli tarkistamisen avuksi tarvitaan rakennuskohtainen raportti tilakohtaisen raportin rinnalle, tulee ottaa yhteyttä sähköpostilla osoitteeseen **YHT Toimitilat isännöinti (toimitilat.isannointi@vantaa.fi)**.

Excel-tiedoston lisäksi toimialojen vastuuhenkilöille on tilattu henkilökohtaiset tunnukset Optimaze-järjestelmään, jolla voi tarkastella excelissä listattuja tiloja pohjakuvaselaimen avulla sekä ohje sen käyttöön. Tunnuksista voi olla yhteydessä **YHT Toimitilat isännöinti (toimitilat.isannointi@vantaa.fi)**.

Toimialojen ilmoittamien tietojen perusteella tilakeskus tekee tarvittavat korjaukset ja laskee sisäiset vuokrat Optimaze-järjestelmässä. Talousohjaus on ladannut sisäiset vuokrat tilille 905800 tilakeskukseen toimittaman aineiston perusteella kesäkuussa 2020.

4.2.4 Projektien budjetointi ja seuranta

Projektien perustaminen, hallinnointi ja seuranta tehdään Vantaan projektimallin mukaisesti. Yksittäisten projektien, toimialojen ja palvelualueiden projektisalkkujen hallinnoinnissa sekä raportoinnissa käytetään Thinking Portfolio -järjestelmää. Intranetin Johtaminen/Projektien johtaminen -osiossa on Vantaan projektimallin sivustot, jonne on tallennettu em. projektimalli liitteineen, järjestelmän käyttöohjeet sekä hyödyllistä tietoa projektien hallinnoinnista.

Kansallista ja kansainvälistä rahoitusta suositellaan haettavaksi valtuustokauden strategiaa tai ohjelmia sekä toimialojen erityistavoitteita toteuttaviin projekteihin. Projektiesityksissä tulee esittää selkeästi projektin hyötytavoitteet sekä kustannukset. Projektitoiminta huomioidaan kehystä 2021 laadittaessa: vuonna 2020 päättyvien projektien sekä 2021 alkavien ja jatkavien projektien vaikutus talousarvioon tulee esitellä kaupunginjohtajan toimialakohtaisissa kehysneuvotteluissa. Talousarvion tuloihin ja menoihin tulee budjetoida ne hankkeet ja projektit, joille on jo myönnetty rahoitus tai sille rahoituksen myöntäminen on todennäköistä. Omarahoitteiset projektit, jotka päätetään käynnistää kesken talousarviovuoden, tulee pääsääntöisesti rahoittaa kuluvan vuoden käyttösuunnitelmasta.

Taloudellisesti merkittävistä projekteista, jotka päätetään toteuttaa ja joista saadaan rahoituspäätös vasta talousarviovuoden kuluessa, tulee sitovuustason ylittyessä tehdä määrärahamuutosesitys rahoituspäätösten mukaisesti loka-marraskuussa 2021.

4.2.5 Suunnitelman mukaiset poistot

Suunnitelmapoistot edellyttävät kunnalta poistosuunnitelman laatimista sekä erillistä pysyvien vastaavien hyödykkeiden seurantaa ja poistojen laskentajärjestelmän ylläpitämistä. Vantaan kaupungin 1.1.2020 voimaan astuneen hallintosäännön (15 luku, § 7) mukaan kaupunginvaltuusto hyväksyy suunnitelmapoistojen perusteet ja kaupunginhallitus hyväksyy hyödyke- tai hyödykeryhmäkohtaiset poistosuunnitelmat sekä vahvistaa poistolaskennan pohjaksi pienhankintarajan.

Poistonalaisia investointeja ovat pysyvien vastaavien muiden hyödykkeiden kuin maa- ja vesialueiden ja sijoitusten hankinnat. Alle 10 000 euroa koskevat hankintamenot budjetoidaan käyttötalousmenoksi.

Taloussuunnitelman poistojen luotettava budjetointi edellyttää, että investoinnit suunnitellaan riittäväällä tarkkuudella ja investointien kuluvan vuoden ennuste sekä suunnitellut valmistumisajat (rakentaminen ja aineeton omaisuus osalta) syötetään taloussuunnittelujärjestelmässä investointien talousarvioon.

Suunnitelmapoistot esitetään toimialan tuloslaskelmaosan poistot -rivillä sekä kaupungin tuloslaskelmissa. Toimialat eivät budjetoi poistoja, vaan järjestelmä laskee ne taseessa olevan käyttöomaisuuden osalta poistosimulaatiolla sekä suunniteltujen investointien talousarviosta. Suunnitelman mukaiset poistot vaikuttavat kaupungin talousarvion tilikauden tulokseen ja liikelaitoksen liikeylijäämään sekä tuloslaskelmasta laskettaviin tunnuslukuihin.

4.2.6 Arvonlisävero

Tavaroiden ja palveluiden hankintamenot budjetoidaan pääsääntöisesti arvonlisäverottomin hinnoin. Kunta saa viiden prosentin suuruisen laskennallisen palautuksen arvonlisäverolain 130 §:ssä tarkoitetuista verottomista terveyden- ja sairaudenhoitoon sekä sosiaalihuoltoon liittyvistä hankinnoista sekä tällaisen toiminnan harjoittajalle myönnetystä avustuksesta. Laskennalliseen palautukseen oikeuttavista menoista budjetoidaan näin ollen 95 prosenttia laskutusarvosta.

Talousarvioon sisältyvät menot, joiden vähennysoikeutta on rajoitettu, esimerkiksi edustusmenot, tulee budjetoida arvonlisäveroineen. Henkilökunnan valvonta-ateriat budjetoidaan arvonlisäveroineen ulkoiselle tilille 441084 Ateriapalveluostot. Ne myös kirjataan suoraan toimialalle alv-koodilla 00. Tällä vältytään kaksinkertaiselta budjetoinnilta. Valvonta-ateriat säilyvät kuitenkin palkkakirjanpidon ajossa.

Rakentamispalvelujen käänteinen arvonlisävero ei aiheuta poikkeuksia budjetointiin. Talouspalvelukeskus on laatinut erillisen ohjeen maankäytön- ja rakentamisen toimialalle rakentamispalveluja koskevien ostolaskujen käsittelystä.

4.2.7 Taloussuunnitelmavuosien 2022–2024 budjetointi

Vantaan kaupungin taloussuunnitelma 2021–2024 valmistellaan 1.1.2020 voimassa olevan taloussuunnitelman mukaiselle organisaatorakenteelle. Taloussuunnitelman 2021–2024 määrärahojen ja tuloarvioiden kehukset määritetään alustavasti toimialojen ja kaupunginjohtajan välisissä kehysneuvotteluissa huhtikuussa 2020 ja niistä päätetään kaupunginhallituksessa 1.6.2020.

Taloussuunnitelmavuosien 2022–2024 valmistelu perustuu valtuustokauden strategiaan 2018–2021 sisällytettyihin taloustavoitteisiin, jotka muodostavat uuden valtuustokauden talousohjelman. Budjetoitaessa huomioidaan toiminnassa ja volyymeissä tapahtuvat muutokset. Toimintamenojen kasvun tulee olla perusteltu, esim. palvelutarpeen kasvulla. Lähtökohtana kaikessa toiminnassa on tuottavuuden kasvu ja menokehityksen hallinta. Toimintatuottoihin huomioidaan tiedossa olevat maksujen ja volyymin muutokset sekä suunnitellut kertaluontoiset erät.

4.2.8 Toimialojen taloussuunnitelmien tarkistaminen

Sisäisiä tuloja ja menoja ovat sisäisten suoritteiden ostot ja myynnit sekä sisäiset vuokrat. Sisäisiin tulo- ja menoeriin luetaan myös liikelaitoksen ja kunnan väliset sisäiset korot, peruspääoman tuotto sekä toiminta- ja rahoitusavustukset liikelaitokselle. Sisäiset erät budjetoidaan niille varatuille tulo- ja menotileille. Sisäiset suoritteet laskutetaan ennalta sovittuun hintaan ja ostaja voi vaikuttaa laskutettavien suoritteiden määrään. Sisäisten erien budjetointi tulee perustua myyjän ja ostajan väliseen sopimukseen kaupungin toimialojen välillä tai kaupungin ja liikelaitoksen välillä. Sisäisten tulojen ja menojen on oltava kaupunkitasolla yhtä suuret ja niiden budjetoinnissa tulee olla huolellinen. Määrärahoja ja tuloarvioita ei saa syöttää järjestelmään tiliryhmitasolla. Oikean sisäisen tilin voi tarkistaa voimassa olevasta tililuettelosta.

Sisäisille tileille ei saa kirjata menoja, jotka ovat ulkoista ostoa. Kustannuksia ei jaeta sisäisellä laskutuksella, laskut joko tiliöidään useammalle kustannuspaikalle tai maksavan yksikön menoa oikaistaan muistiotositteella jälkikäteen.

Toimialan tulee tarkistaa SAP -järjestelmästä:

- Toimialan lakkautetuille tulosityksiköille ei ole lukuja talousarviossa, koska budjetoidut toimet saattavat budjetoida lukuja myös lakkautetuille yksiköille.

- Budjettia ei ole syötetty tiliryhmätasolle, koska se jakaa summan mm. sisäisille tileille.
- Nimettömille tileille ei ole syötetty talousarviolukuja.
- Sisäiset tulot ja menot perustuvat ostajan ja myyjän välisiin sopimuksiin, jolloin ne ovat molempien osapuolien tiedossa oikean suuruisina.
- Investointien tulosityksiköille ei ole jäänyt henkilöstömenoja.
- Rakentamisen sisäisille tilausnumeroille on syötetty valmistumiskuukausi- ja vuosi, jotta poistot budjetoituvat oikein.
- Budjettiesitys ei ylitä hyväksyttyä kehystä.

4.3 Investoinnit

Investointiosassa valtuusto käsittelee määrärahat hankeryhmäkohtaisesti. Investointiosaan varataan talousarviovuonna tarvittava määräraha ja lisäksi suunnitelmavuosille arvioitu määrärahan tarve.

Investointiosassa esitetään hankekohtaisesti investointeja koskevat tavoitteet, jossa selvitetään mm. tavoitellaanko palvelutuotannon määrän lisäystä, palvelukyvyyn parantamista vai tuotannon tehostamista. Perustelutietona esitetään hankkeiden kokonaiskustannusarviot. Jos hankkeen tai sen osan toteutuminen viivästyy talousarviossa arvioidusta aikataulusta, tarvittava osa rahoituksesta on otettava seuraavien vuosien talousarvioon. Kaupungin investoinnit suunnitellaan ja esitetään talousarviokirjassa kymmenelle vuodelle. Investoinneista laaditaan perustelut vuosien 2021–2024 osalta. Tilainvestointien budjetointivastuu on tilakeskuksella.

Talousarvion investointiosaan budjetoidaan investointiin saatava rahoitusosuus, joka voi olla valtionosuutta tai muuta rahoitusosuutta. Rahoitusosuus budjetoidaan tuloksi sille vuodelle, jonka aikana oikeus tuloon arvioidaan kunnalle syntyvän. Esim. jälkirahoitteinen valtionosuus budjetoidaan rahoitusosana sille vuodelle, jonka aikana oikeus valtionosuuteen kunnalle syntyy.

Taloussuunnitelman 2021–2024 investointien määrärahojen ja tuloarvioiden kehukset määritetään alustavasti toimialojen kehysneuvotteluissa huhtikuussa ja niistä päätetään kaupunginhallituksessa 1.6.2020.

4.3.1 Investointiosan hankeryhmät

Irtain omaisuus

Pysyvillä vastaavilla (aiemmin käyttöomaisuus) tarkoitetaan jatkuvasti useana tilikautena tuloa tuottavia hyödykkeitä, koneita ja kalustoa sekä atk-ohjelmistoja. Hankintoihin käytetään investointiosan irtaimistomäärärahaa ja yksittäisen laitteen hankintamenon tulee ylittää pienhankintaraja 10 000 €. Laitteen asennus kuuluu hankintameno. Laitteen käytön koulutus ei kuitenkaan ole investointia.

Ensikertainen kalustaminen on irtainta omaisuutta, joka hankitaan kohteen uudisrakentamisen tai perusrakentamisen yhteydessä. Ensikertainen kalustaminen käsitellään yhtenä pysyvien vastaavien kohteena, vaikka sen hankinta kertyisi pidemmällä aikavälillä ja useammista pienemmistä hankinnoista. Lisähankinnat ensikertaiseen kalustamiseen ovat käyttötalousmenoja. Ensikertaisen kalustamisen suunnitelman mukainen poistolaskenta alkaa, kun koko kalustaminen on valmis.

Toimialan irtaimen omaisuuden hankintaesitykset toimitetaan talousohjaukseen toimialan budjetin neuvottelumateriaalien yhteydessä.

Aineeton omaisuus

Aineettoman omaisuuden investoinnit suunnitellaan vuosille 2021–2030. Tietohallinto luo toimialojen esityksistä tuottavuuspriorisointiin pohjautuvan esityksen uudeksi investointiohjelmaksi tietohallinnon ohjausryhmään hyväksyttäväksi vuosille 2021–2024. Aineettoman omaisuuden budjetointivastuu on tietohallinnon palvelukeskuksella ja määrärahat budjetoidaan kohdetasolla (sisäinen tilaus). Aineettomien hyödykkeiden hankintamenoista, muun muassa muista pitkävaikutteisista menoista, tehtävät poistot aloitetaan yleensä heti menojen syntymistilikautena.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeiden ja osuuksien budjetointivastuu on talousohjauksella, joka pyytää tiedot toimialoilta. Tilakeskus vastaa kaupungin omistamien asunto- ja kiinteistöyhtiöiden osakkeiden myyntitulojen (sekä käyttötalouteen budjetoitavat myyntivoitot, että investointiosan tuloiksi budjetoitavat tasearvot) arvioinnista ja budjetoinnista.

Rakentaminen

Tilakeskus vastaa uudisrakentamisen, korjausrakentamisen ja vuokra- ja osaketilojen muutostöiden budjetoinnista investointiosaan kohdetasolla (sisäinen tilaus).

Kiinteä omaisuus ja julkinen käyttöomaisuus

Kaupunkiympäristön toimiala vastaa kiinteän omaisuuden sekä julkisen käyttöomaisuuden hankeryhmien budjetoinnista.

4.3.2 Toimitilainvestointien valmistelu

Toimitilaesitysten tulee perustua kaupunginvaltuuston 24.9.2018 hyväksymään Vantaan kaupunkitasoiseen palveluverkkosuunnitelmaan 2018–2027 sekä taloussuunnitelmaesitysten laadinnan yhteydessä tarkistettuihin toimialakohtaisiin palvelutarpeisiin.

Tilakeskus valmistelee toimialojen päivitetystä toimitilainvestointiesityksistä koosteen, jota käsitellään palveluverkkosuunnittelutyöryhmissä sekä hankejohtoryhmissä. Palveluverkkosuunnitteluprosessissa valmistellut päivitetty toimialojen toimitilainvestointiesitykset käyttötalousvaikutuksineen käsitellään lautakunnissa talousarviokäsittelyn yhteydessä. Kaupunkitasoinen investointiryhmä (hankejoto) sopeuttaa investointiesitykset investointikehykseen käymällä yksityiskohtaisesti läpi toimitilainvestointiesitysten päivitykset sekä kunnallistekniset hankkeet ja päättää keskeisistä taloussuunnitelmakauden investointiesityksistä. Toimitilainvestointiesitys sisällytetään kaupunginjohtajan taloussuunnitelmaesitykseen 2021–2024.

Muutosesitykset voimassaolevaan toimitilainvestointiohjelmaan laaditaan tilakeskuksen toimialoille 31.1.2020 lähettämän ohjekirjeen mukaisesti (liite 6).

Investointiesitys tehdään sähköisesti Optimaze kiinteistönhallinnan Modelspace -järjestelmään erillisen käyttäjäohjeen mukaisesti (liite 7).

- Uusi esitys luodaan lisäämällä investointisuunnitteluosioon esitys täyttämällä tyhjään esityksen ominaisuudet-ikkunaan kaikki tarvittavat tiedot.

- Investointiohjelmassa oleviin hankkeisiin esitettävät muutokset (esim. ajalliset, laadulliset tai laajuuteen liittyvät) tehdään järjestelmän investointisuunnitteluosiosta löytyvään aikaisemmin luotuun esitykseen tallentamalla muuttuvat tiedot ko. kenttiin vanhojen tietojen päälle.

Sekä uusien että muutosesitysten TAE-vuodeksi valitaan 2021, jolloin esitykset ohjautuvat oikealle välilehdelle. Investointiesityksen ominaisuuksista kuvaus- ja perustelukentät tulee täyttää huolella. Esitystä tehtäessä tulee myös miettiä käyttöönotettavien uusien tilojen vaikutus nykyisiin tiloihin (perusteluissa myös selvitys vapautuvien tilojen jatkokäytöstä).

Investointiesitykseen tulee merkitä tieto siitä, että toimiala on jo hakenut tai harkitsee hakevansa valtionosuutta.

Toimialat tekevät kaikki toimialan johdon hyväksymät toimitiloihin liittyvät toimitilainvestointiesitykset kootusti **28.2.2020 mennessä** kiinteistönhallinnan Modelspace -järjestelmään edellä olevan ohjeen mukaan.

Investointiohjelman valmistelun yhteydessä toimialoilta pyydetään myös investointien käyttötalousvaikutusten arviot (toimintakustannukset ja irtaimistokustannukset). Arviointi tehdään ensivaiheessa uuteen investointiesitykseen sekä myöhemmin myös koontina Risto Adlerille. Koonti laaditaan palveluverkkosuunnitteluprosessissa toukokuun loppuun mennessä priorisoiduista toimitilahankkeista. Arviot liitetään myös lautakuntien talousarvioesityksiin.

Käyttötalousvaikutusten arviointimateriaali palautetaan Risto Adlerille 16.8.2020 mennessä. Arviot liitetään syksyllä lautakuntien talousarvioesityksiin.

Vuosikorjaustyöesitykset vuodelle 2021 tehdään erikseen toimitettavan ohjeen mukaisesti kiinteistönhallinnan Manager -järjestelmään. Vuosikorjaustyöesitykset koskevat alle 10 000 e korjaustöitä.

Lisätietoja investointiohjelmasta ja -esityksistä tilakeskuksessa antavat:

- hankeohjelmoija Risto Adler
- pihavastaava Marika Suotula (pihat)
- keittiöasiantuntija Tarja Aaltola (keittiölaitteet).

4.4 ICT-investointien sekä tietohallinnon käyttötalouden talousarvioesityksen valmistelu

Tietohallinto esittää keskitetysti määrärahat palvelutoiminnan kehittämiseen liittyvien suunnitelmien sekä toimialojen toimittamien esitysten perusteella.

Jotta tietohallinto voi tehdä talousarvioesityksen tarvittavista määrärahoista vuodelle 2021, toimialojen on toimitettava sille hanke-ehdotukset ja käyttötalousarviot. Toimialat syöttävät hanke-ehdotukset projektisalkkujärjestelmän ideasalkkuun (Thinking Portfolio) 9.3.2020 mennessä. Toimialojen on toimitettava käyttötalousarviot uusista toimipisteistä, laitteista ja tietoliikenteestä (liitteet 8 ja 9) Tietohallinnolle 9.3.2020 mennessä. Tätä ennen hanke-ehdotukset ja käyttötalousarviot tulee käsitellä yhdessä tietohallinnon ICT-asiakkuuspäälliköiden ja palvelupäälliköiden kanssa. Samassa yhteydessä osapuolien on käytävä läpi olemassa olevat viime vuoden ehdotukset, ne löytyvät myös Thinking Portfoliosta. Aikaisemmin tehtyjä ehdotuksia kannattaa hyödyntää uusia ehdotuksia tehdessä, samoin vanhoista ehdotuksista tulee merkitä ne ideat poistettavaksi, jotka varmuudella eivät tule enää olemaan ajankohtaisia.

4.5 ICT -investoinnit

Toimialan tulee valita hankeideoistaan parhaat tuottavuusideat ja pakolliset lakisääteiset muutokset. Myös lakisääteisistä muutoksista tulee täyttää idean esittely ideasalkkuun. Jos toimialalla/palvelualueella on digisuunnitelmia, on tässä yhteydessä hyvä esittää sen mukaiset hanke-ehdotukset ja päivittää uudet hankeideat digisuunnitelmaan yhdessä Tietohallinnon kanssa.

Toimialan hanke-ehdotuksista tulee täyttää ideasalkkuun ([Kirjautumislinkki hallinto](#) tai [Kirjautumislinkki eduvantaa](#)) idean esittelyt, jotka on käsitelty toimialan omassa johtoryhmässä, ja jotka toimialan talous- ja hallintojohtaja on hyväksynyt. Muista kuin lakisääteisistä hanke-ehdotuksista tulee täyttää kustannushyötylaskelma. Toimialan tulee tehdä omille hanke-ehdotuksilleen keskinäinen priorisointi ideasalkussa. Thinking Portfoliossa jo olevat hanke-ehdotukset tulee tarkistaa ja tarvittaessa päivittää. Aiemmin esitetyt ideat ja kustannushyötylaskelmat löytyvät Thinking Portfoliosta, tarvittaessa tietohallinnon ICT-asiakkuuspäälliköt tai palvelupäälliköt auttavat. Toimialojen tulee lunastaa päättäneiden investointien osalta kustannushyötylaskelmissaan ilmoittamansa hyödyt. Hankkeen aikaiset **koulutus-kulut** (pääkäyttäjä- ja loppukäyttäjäkoulutukset) ovat käyttötalousmenoa, johon toimialojen tulee varautua.

Tietohallinto luo toimialojen esityksistä päivitetyn esityksen uudeksi investointiohjelmaksi ICT-hankejohtoryhmään päätettäväksi. ICT-investointeja vuodelle 2021 on käsitelty ja käsitellään ICT-hankejohtoryhmän kokouksissa vuosien 2019-2020 aikana.

Ideasalkun käyttöohje: [Ideasalkun TAE2021-pikaohje](#).

4.6 Käyttötalous

Käyttötalouteen liittyviä kustannuksia ovat mm. tietojärjestelmien hankintaan liittyvät ylläpito- ja käyttömenot, käyttöoikeusmaksut, työasemahankinnat sekä mahdolliset tietoliikennekuluihin vaikuttavat seikat (esim. uudet toimipisteet). Hankkeisiin liittyvät käyttötalousarviot tulee toimittaa ideasalkkuun.

Vain Käyttötalouteen liittyen, toimialan on ilmoitettava liitteenä olevilla pohjilla ICT-asiakkuuspäälliköille ja/tai palvelupäälliköille uusista kohteista/laitteista seuraavat tiedot (Liite 8: Muutokset toimipisteissä ja työasemissa ja Liite 9: Tietoliikennemuutokset):

- Täysin uusi toimipiste, johon tarvitaan uudet IT-laitteet, kuten myös isommat muutot
- Henkilöstömäärän lisäykset
- Erityistarpeet, jotka vaikuttavat olemassa oleviin leasing-laitteisiin (esim. toimintatavan muutos, leasing-ajan keskeytys ja toimialan itsensä kustantamien laitteiden kuten tablettien ottaminen tilalle)

Huom! Tietohallinto sitoutuu ajoissa ilmoitettuihin ja sovittuihin muutoksiin, mikäli tietohallinnon käyttötalousvaikutukset huomioidaan. Muussa tapauksessa palvelutasoa ja rahoitusta ei voida luvata.

Toimialojen **tulee itse varautua omassa talousarviossaan** seuraaviin käyttötalouskuluihin:

- AV-laitteisto
- Mobiili- ja tablettipäätelaitteista aiheutuvat hankinta- ja käyttökulut
- Puhelinliikenteestä aiheutuvat kulut
- 4G-yhteyksien käytöstä ja vuokrasta aiheutuvat kulut

- Vakioimattomat, yksittäisissä työasemissa tai vain joissakin yksiköissä käytössä olevat ohjelmat (esim. Adobe-julkaisutuotanto- ja kuvankäsittelyohjelmat, koulujen opetusohjelmat)
- Tulostuskustannukset osana pilvitulostusratkaisua
- Leasing-työasemien osalta laitteilla on vuokra-ajan kattava laajennettu takuu. Takuun jälkeisestä työasemien tarvikkeisiin tai huoltokuluihin kuluvista menoista vastaa käyttäjäyksikkö
- Kannettaviin tarvittavat lisätarvikkeet: näppäimistöt, telakat, ergonomiahiiret ja laukut sekä lisä- ja erikoisnäytöt
- Lisätarvikkeiden osalta takuun jälkeiset tarvikkeisiin tai huoltokuluihin kuluvat menot
- Palauttamatta jääneet tai kadonneet leasing-laitteet
- Mahdolliset työasematoimitukseen liittyvien lisätöiden, -asennuksien, -ohjelmien tai -palvelujen kustannukset (esim. koulu- ja päiväkotikohtaiset opetusohjelmat)
- Ulkopuolisten hallinto- ja tietojärjestelmien ylläpito-, käyttö- tai tukikulut (esim. Trafin ajoneuvorekisteri, ulkoisten tiedonhakupalveluiden käyttö, Lupapiste, Klinik Pro, SocFinder)
- Toimialojen varaamien domain-nimien vuokrat ja niihin liittyvät www-palvelu- yms. kustannukset
- Tietotekniikan käyttöön liittyvät koulutuskulut ja ohjelmien koulutuskulut
- Hankkeiden pääkäyttäjä- ja loppukäyttäjäkoulutuksien kulut

4.7 Tukea valmisteluun ICT-asiakkuuspäälliköiltä ja palvelupäälliköiltä

- Kasvatuksen ja oppimisen toimiala: Kirsi Lehto/Helge Finnberg
- Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala: Jyrki Usva/Anu Halme
- Kaupunkiympäristön toimiala: Taina Lampi/Juha Tuukkanen
- Kaupunkistrategian ja johdon toimiala: Kristiina Ahtiainen/Erikka Ralli/Paula Sillanpää
- Kaupunkikulttuurin toimiala: Kristiina Ahtiainen/Hanna Kilpeläinen
- Keski-Uudenmaan pelastuslaitos: Rauni Kudia
- Suun terveydenhuolto: Rauni Kudia

5 Liikelaitoksen talousarvion ja -suunnitelman valmistelu

Kaupungin liikelaitoksia ovat Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitos ja Suun terveydenhuollon liikelaitos.

Liikelaitoksen talousarviossa noudatetaan samoja talousarvioperiaatteita kuin kunnan ja kuntayhtymän talousarviossa. Talousarvio laaditaan kalenterivuodeksi. Taloussuunnitelma laaditaan vähintään kolmeksi vuodeksi eteenpäin. Talousarviovuosi on suunnittelukauden ensimmäinen vuosi. Menot budjetoidaan suoriteperusteisesti tai sitä vastaavalla tavalla ja tulot budjetoidaan suunnitteluvuodelle, jolloin ne toteutuvat.

Liikelaitoksen johtokunnan on valmisteltava liikelaitoksen talousarvio ja -suunnitelma ja esitettävä se valtuustolle sen päättämässä aikataulussa. Esitys liitetään osaksi kaupunginhallituksen esitystä kaupungin talousarvioksi ja suunnitelmaksi valtuustolle.

Kaupunginhallitus voi esittää muutoksia johtokunnan esitykseen vain kuntalain 120 §:n tarkoittamissa liikelaitosta sitovissa erissä, mutta ei voi muilta osin esittää muutoksia johtokunnan esitykseen liikelaitoksen talousarvioksi ja -suunnitelmaksi.

Sekä kaupunginvaltuusto että johtokunta asettavat liikelaitokselle sitovia tavoitteita. Valtuuston toimivallasta liikelaitoksen tavoitteiden asettamisessa säädetään kuntalain 14 §:ssä ja johtokunnan toimivallasta tavoitteiden asettamisessa kuntalain 67 §:ssä. Sekä valtuuston että johtokunnan liikelaitokselle asettamat tavoitteet esitetään liikelaitoksen talousarviossa, ja ne tulee erottaa toisistaan selkein merkinnöin.

Kaupunginvaltuusto voi hyväksyessään kunnan talousarvion ja -suunnitelman muuttaa johtokunnan esitystä liikelaitoksen tavoitteista ja liikelaitosta sitovista eristä kunnan talousarviossa ja -suunnitelmassa. Johtokunnan on otettava huomioon valtuuston tekemät muutokset liikelaitoksen budjetin sitoviin eriin viimeistään käyttösuunnitelmaa hyväksyessään. Menettely vastaa kunnan muiden tehtävien budjetointia, missä lautakunnat voivat lopullisesti hyväksyä käyttösuunnitelmat vasta sen jälkeen, kun valtuusto on hyväksynyt kunnan talousarvion ja -suunnitelman.

Liikelaitoksen talousarvion hyväksymisen takarajasta säädetään kuntalaissa. Johtokunnan on päätettävä liikelaitoksen seuraavan vuoden talousarviosta viimeistään vuoden loppuun mennessä.

Kaupungin talousarviossa esitetyissä liikelaitosten tuloslaskelma-, investointi- ja rahoituslaskelmissa on määritelty erät, jotka ovat sitovia kaupunginvaltuuston nähden. Liikelaitokset raportoivat sitovien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta osavuositarkastuksissa, tilinpäätöksessä sekä toimintakertomuksessa.

Liikelaitoksen talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää johtokunta. Johtokunnan on otettava huomioon valtuuston liikelaitokselle asettamat tavoitteet ja liikelaitosta sitovat erät kunnan talousarviossa. Kunnan talousarviossa liikelaitosta sitoviin eriin tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

Kaupungin talousarviovalmistelun laajuudesta johtuen liikelaitosten johtokuntien hyväksymän talousarvion tulee noudattaa kaupungin aikatauluja, siten että **talousarviot ja käyttösuunnitelmat vastaa-
vat valtuuston talousarviota koskevia päätöksiä**. Muutokset liikelaitosten talousarviossa muuttavat kaupunki, rahasto ja liikelaitokset yhdistettävän tuloslaskelma lukuja talousarviossa, joten ne tulee toteuttaa kaupunkitasoisen käyttösuunnitelmien hyväksynnän jälkeen tai huomioida talousarviovuoden ennusteissa.

Liikelaitokset noudattavat tämän ohjeen mukaisia budjetointiohjeita sekä tehtäväalueita koskevia tekstiohjeita.

6 Konserni kunnan talousarviossa

Kuntalain (410/2015) 14 §:ssä korostetaan valtuuston asemaa ja kokonaisvastuuta kunnan toiminnasta ja taloudesta. Valtuusto vastaa kuntastrategiasta, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kunnan toimintaan kuuluu 6 §:n tarkoitettu tavoin kaikki toiminta, jossa kunta on mukana. Kunnan oman organisaation lisäksi strategiassa on arvioitava pitkän aikavälin tavoitteita koko kuntakonsernissa, kuntien yhteistoiminnassa sekä sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvassa toiminnassa.

Valtuusto vastaa kunnan strategisesta päätöksenteosta, koko kuntakonsernin tavoitteiden asettamisesta, toiminnan ja talouden tasapainosta sekä toiminnan arvioinnista ja seurannan järjestämisestä. Kuntalain 39 §:n mukaan kunnanhallitus vastaa kunnan toiminnan omistajaohjauksesta. Omistajaohjauksella ja konserniohjeilla on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön hallituksessa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus.

Uudistetun kuntalain tavoitteena on ollut luoda kokonaisvaltainen näkökulma kunnan toimintaan, jolloin taloudellisen tilanteen arvioimisessa tulisi näkyä peruskunnan talouden lisäksi selkeästi myös kunnan toiminta ja vastuut kuntakonsernina ja kuntayhtymissä.

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (*suunnitelmakausi*). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

6.1 Konsernin vastuut ja velvoitteet

Koska valtuuston tulee talousarviota hyväksyessä ottaa huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet, liitetään talousarvioon ja -suunnitelmaan 2021–2024 luku Kuntakonserni 2021–2024. Luvussa esitetään:

1. Konsernirakenne 30.9.2020

2. Konsernirakenteeseen suunnitellut muutokset taloussuunnitelmakaudella 2021–2024

3. Konsernin investoinnit taloussuunnitelmakaudella 2021–2024

Investoinnit esitetään taulukkomuodossa. Taulukkoon sisällytetään kaupungin investoinnit yhteensä, merkittävien tytäryhteisöiden investoinnit yhteisöittäin, muiden tytäryhteisöjen investoinnit yhteensä sekä kuntayhtymien investoinnit TS 2020–2023 mukaisesti. Luvut esitetään omistusosuuksien mukaisena osuutena yhteisön investoinneista (konsernitilinpäätöksen mukaisesti). Taulukossa tulee olla sarakkeet TP2018, TP2019, TA2020, TA2021, TS2022, TS2023.

4. Kaupungin ja tytäryhteisöjen lainakannankehitys taloussuunnitelmakaudella 2021–2024

Lainakanta esitetään taulukkomuodossa. Taulukkoon sisällytetään kaupungin lainakanta, merkittävien tytäryhteisöjen lainakanta yhteisöittäin, muiden tytäryhteisöjen lainakanta yhteensä sekä kuntayhtymien lainakanta TS 2020–2023 mukaisesti. Luvut esitetään omistusosuuksien mukaisena osuutena yhteisön lainakannasta (konsernitilinpäätöksen mukaisesti). Taulukossa tulee olla sarakkeet TP2018, TP2019, TA2020, TA2021, TS2022, TS2023.

5. Konserniyhteisöille myönnetty ja suunnitellut takaukset tekstinä sekä taulukkona.

6.2 Tytäryhteisöille asetettavat tavoitteet

Kuntalain 14 §:n mukaan valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen periaatteista. Valtuusto voi asettaa tavoitteita konsernijohtolle koskien tytäryhteisöjen toiminnan ohjausta ja valvontaa. Vastaavaa menettelyä sovelletaan myös kuntayhtymän ja liikelaitoskuntayhtymän konserniohjauksessa.

Valtuuston ohjaus ei kuitenkaan sido oikeudellisesti tytäryhteisöjä. Tavoiteasettelu tässä tarkoituksessa on luonteeltaan välillistä, pääomistajan tahdon esiintuomista. Valtuuston tavoiteasettelu voi koskea tytäryhteisön asemaa, toiminnan laajuutta ja toimintaedellytyksiä tai palvelun laatua, hinnoit-

teluperiaatteita taikka pääoman tuottovaatimuksia. Tytäryhteisölle asetettavat tavoitteet tulee pääsääntöisesti ottaa kunnan voimassa olevaan talousarvioon ja -suunnitelmaan. Tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan osavuosisikatsausten yhteydessä.

Kaupungin konserniohjaus- ja valvonta valmistelee tytäryhteisöille asetettavat tavoitteet osaksi Vantaan kaupungin taloussuunnitelmaa 2021–2024. Kaupunginhallituksen konsernijaoston tehtävänä on tehdä esityksiä ja antaa toimintaohjeita kaupunkikonsernin yhteisöille asetettavista toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista. Tavoitteiden yhteydessä esitetään myös merkittävien yhteisöjen investointiohjelman sisältö. Tavoitteet tulee valmistella talousarvioneuvotteluihin mennessä.

Kaupungin konserniohjaus- ja valvonta laatii konsernirakenteen kuvauksen, muutokset konsernirakenteessa sekä taulukot kuntakonsernin investoinneista, lainakannan muutoksista sekä takauksista.

Merkittävimpiä tytäryhteisöjä koskevat tavoitteet ja investoinnit esitellään valtuuston iltakoulussa 24.9.2020.

7 Budjetointijärjestelmä

7.1 Järjestelmän rakenne

Talousarvio ja -suunnitelma laaditaan SAP-budjetointijärjestelmässä. Budjetointijärjestelmä sisältää henkilöstömenosuunnittelun, muun käyttötalouden suunnittelun, investointisuunnittelun sekä rahoituserien suunnittelun.

Budjettiluvut syötetään palvelualueiden toimesta sekä talousarviovuodelle 2021 että taloussuunnitelmavuosille 2022–2024. Jatkovuosien luvut tulee suunnitella vähintään talousarviokirjan palvelualueen mukaisille tehtäville ja tiliryhmään kuuluvalla tilille.

Suunnitteluhierarkia koostuu seuraavista tasoista:

- yritys (esim. Vantaan kaupunki, Keski-Uudenmaan pelastuslaitos, Marja-Vantaa rahasto)
- toimiala (esim. Sosiaali- ja terveystoimi)
- palvelualue (esim. terveydenhoito)
- tulosityksikköryhmät (toimialojen määrittelemä)
- tulosityksikkö, taso jolle budjetoidaan

Talousarviokirjaan kootaan Vantaan kaupungin osalta tehtäväluetasoiset tiedot sekä lisäksi yritystason tiedot liikelaitoksista ja rahastoista. Investoinnit esitetään talousarviokirjassa hankeryhmittäin aiemman käytännön mukaisesti.

Jokaisella toimialalla, liikelaitoksella ja rahastolla tulee olla nimettynä yksi tai useampi SAP-budjetoinnin pääkäyttäjä, jotka vastaavat siitä, että budjetointiprosessi etenee ko. organisaatiossa kaupunkitason valmisteluajataulun ja -ohjeistusten mukaisesti, ja että budjetointiluvut ovat kokonaisuuden osalta oikein koko suunnittelukaudelle.

Toimialojen SAP-budjetoinnin pääkäyttäjät vastaavat osaltaan siitä, että toimialan budjetoijilla on tarvitsemansa käyttöoikeudet ja riittävä järjestelmän käytön osaaminen budjetointiprosessin käynnistyessä. Taloussuunnittelu järjestää keskitetysti budjetointijärjestelmän koulutuksia toimialojen ilmoittamien tarpeiden mukaisesti.

7.2 Suunnitteluhierarkian ylläpito

Taloussuunnitelma 2021–2024 laadintaa varten on suunnitteluhierarkia muutettu vastaamaan 1.1.2020 voimaan tulleen organisaation mukaisia toimialoja. Organisaatiohierarkiaan tulee muutos uuden valtuustokauden alkaessa 1.6.2021, kun kaupunkiympäristön nykyiset kolme lautakuntaa yhdistetään kahdeksi uudeksi lautakunnaksi, Kaupunkiympäristölautakunta ja Kaupunkitilalautakunta. Tästä aiheutuvat muutokset hierarkiaan tehdään järjestelmään keväällä 2021 talouspalvelukeskuksen toimesta. Taloussuunnitelmaprosessin valmisteluajataulun huomioon ottaen, tulisi kaikki muutkin isot muutokset tehdä hyvissä ajoin ennen budjetoinnin alkamista.

Taloussuunnitteluorganisaation tulosyksiköiden lisäykset, muutokset ja kohdennukset haetaan Efecte SSP:n kautta. Vakiohierarkiaan tehtävät muutokset toteutetaan talouspalvelukeskuksessa, ja niiden kohdistusten muutokset suunnitteluhierarkiaan taloussuunnittelussa. Tulosyksiköt kytketään Efectessä ilmoitetun mukaisesti suunnitteluhierarkiaan.

Tulosyksikköhierarkiassa tapahtuneet muutokset kuluvan vuoden osalta suunnitteluvuoteen nähden tulee kohdistaa tulosyksiköittäin suunnitteluvuoden tulosyksikköryhmään. Taloussuunnittelu päivittää suuret organisaatiomuutokset suunnitteluhierarkiaan yhteistyössä talouspalvelukeskuksen ja toimialan kanssa. **SAP-pääkäyttäjät antavat lisäohjeita hierarkiamuutosten huomioinnista käyttösuunnitelmien osalta.**

Tavoiterivihierarkian ylläpito

Uusista avattavista tileistä on lähetettävä tieto taloussuunnitteluun ja talouspalvelukeskukseen, jotta ne voidaan päivittää tavoitehierarkiaan.

7.3 Talousarvioprosessin päävaiheet SAP järjestelmässä

- Ennen kuin järjestelmässä voidaan aloittaa budjetointi talousohjauksen pääkäyttäjä
 1. vaihtaa suunnittelukauden seuraavalle taloussuunnitelmakaudelle
 2. henkilöstömenosuunnitteluun ladataan huhtikuun palkanmaksun mukaiset budjetoidut toimet
 3. järjestelmään päivitetään sivukulut tarkistettujen sivukuluprosenttien mukaisesti sekä
 4. lisää laskentaa varten mahdollisen palkankorotusprosentin.
- Toimialat tarkistavat TS laadintaohjeen sekä muun ohjeistuksen mukaisesti
 1. budjetoidut toimet ja tekevät tarvittavat korjaukset tämän ohjeen luvun 5.2.2 mukaisesti.
 2. Muut kuin budjetoitujen toimien henkilöstömenot syötetään henkilöstömenosuunnittelun lukittujen tilien lomakkeen kautta.
 3. Muiden kuin henkilöstömenojen määrärahat voi toimialan pääkäyttäjä kopioida edellisestä käyttösuunnitelmasta. Huomioitava, että valintaan on otettava koko tiliväli 300000-999999 ja mahdollisesti määritelty korotusprosentti korottaa kaikkia tilejä. Kopiointitoiminto jättää kopioimatta tilivälivalinnasta huolimatta mm. henkilöstömenot, sisäiset vuokrat ja poistot. Toimialan on myös huomioitava, että käyttösuunnitelma on laadittu tarkemmalle tasolle kuin talousarviota on tarkoitus laatia.
 4. Sisäiset vuokrat ladataan järjestelmään taloussuunnittelun pääkäyttäjän toimesta tilojen tarkistusprosessin jälkeen. Tarkempi ohje kohdassa 5.2.3 Sisäiset vuokrat.
 5. Toimialat tekevät keskitetysti toimialaesityksestä lautakuntapäätöksen SAP:iin ja tarkistavat, että se on kaupunginhallituksen päättämän kehyksen mukainen.

6. Lautakuntakäsittelypäivien jälkeen toimialat tekevät järjestelmään uuden lautakunta-päätöksen.
7. Taloussuunnittelussa jatkuu talousarvion valmisteluprosessi. SAP Taloussuunnittelu lukitaan toimialoilta tässä vaiheessa.
8. Toimialoille ilmoitetaan milloin käyttösuunnitelman laadinnan voi aloittaa.

8 Liitteet

- Liite 1 Taloussuunnitelman 2021–2024 ja sitovien tavoitteiden laadintaprosessin aikataulu (Pdf)
- Liite 2 Tulosalueen henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelma 2021–2024 (PowerPoint)
- Liite 3a Koulutussuunnitelmapohja 2021 (Excel)
- Liite 3b Koulutussuunnitelmadiasetti 2021 (PowerPoint)
- Liite 4 Mallitekstipohjat toimiala ja tehtäväalue yhteensä 2021 (Word)

Henkilöstömenosuunnittelu

- Liite 5 Uudet budjetoidut toimet (Excel)

Toimitilainvestoinnit

- Liite 6 Ohje toimitilainvestointiohjelma 2021 (Word)
- Liite 7 Ohje Modelspace–Vantaan investointisuunnittelu 2021 (Pdf)

Tietohallinnon investoinnit

- Liite 8 Muutokset toimipisteissä ja työasemissa (Excel)
- Liite 9 Tietoliikennemuutokset (Excel)